

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради
Факультету економіки та управління
Протокол № 9 від «23» жовтня 2023 року

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
для здобувачів

спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”
освітнього рівня другого (магістерського)
освітньої програми 072.00.01 “Фінанси і кредит”

Київ - 2023

Укладачі:


доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів **Рамський А.Ю.**
доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів **Житар М.О.**
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів **Васечко Л.І.**
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів **Нечипоренко А.В.**
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів **Обушний С.М.**
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів **Сулима М.О.**

Рецензенти:

Краус Н.М. - доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Київського університету імені Бориса Грінченка;
Казак О.О. - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Київського університету імені Бориса Грінченка.

Методичні рекомендації до підготовки кваліфікаційної магістерської роботи розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів Факультету економіки та управління

Протокол від 04.10.2023 р. № 9

Завідувач кафедри  Андрій РАМСЬКИЙ
(підпис)

Рамський А.Ю., Житар М.О., Васечко Л.І., Нечипоренко А.В., Обушний С.М., Сулима М.О. Методичні рекомендації до підготовки кваліфікаційної магістерської роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”. Київ : КУБГ, 2023. 59 с.

Наведені вимоги до підготовки, виконання та захисту кваліфікаційної магістерської роботи, викладені рекомендації щодо змісту та структури роботи, вимоги до її оформлення; порядок підготовки та орієнтовні терміни представлення роботи, наведені необхідні зразки і додатки.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Підготовка до написання кваліфікаційної магістерської роботи та систематизація наукової інформації	7
1.1. Організація виконання кваліфікаційної магістерської роботи.....	7
1.2. Особливості вибору теми.....	8
1.3. Складання робочого плану.....	9
1.4. Вивчення, аналіз літератури та відбір фактичного матеріалу.....	10
Розділ 2. Проведення дослідження та вимоги до змісту кваліфікаційної магістерської роботи	13
2.1. Структурні елементи вступу.....	13
2.2. Загальні вимоги до написання кваліфікаційної магістерської роботи.....	18
2.3. Вимоги до написання теоретичної частини.....	20
2.4. Вимоги до аналітичної частини.....	21
2.5. Вимоги до написання практичної частини.....	23
2.6. Заключна частина.....	23
2.7. Бібліографічний список використаної літератури та додатки.....	24
Розділ 3. Вимоги до оформлення кваліфікаційної магістерської роботи	25
3.1. Технічні вимоги до оформлення кваліфікаційної магістерської роботи.....	25
3.2. Оформлення допоміжних матеріалів (малюнки, графіки, таблиці, посилання).....	26
3.3. Структура та стилістично-мовне оформлення кваліфікаційної магістерської роботи.....	31
3.4. Загальні правила цитування, посилання на використані літературні джерела та оформлення бібліографічних джерел.....	34
Розділ 4. Порядок захисту кваліфікаційної магістерської роботи	35
4.1 Основні документи, що подаються до Екзаменаційної комісії.....	35
4.2 Підготовка здобувачів до захисту кваліфікаційної магістерської роботи.....	36
4.3 Організація процедури публічного захисту кваліфікаційної магістерської роботи.....	37
4.4 Загальні критерії оцінювання кваліфікаційної магістерської роботи.....	39
Висновки	42
Список використаних джерел	43
Додатки	44
Додаток А. Індивідуальний робочий план виконання кваліфікаційної роботи.....	44
Додаток Б. Зразок оформлення титульної сторінки.....	46
Додаток В. Лист допуску до захисту.....	47
Додаток Г. Зразок оформлення анотації до кваліфікаційної магістерської роботи.....	48
Додаток Д. Зразок змісту до кваліфікаційної магістерської роботи.....	49
Додаток Е. Зразок вступу до кваліфікаційної магістерської роботи.....	50
Додаток Ж. Зразок висновку до кваліфікаційної магістерської роботи.....	52
Додаток К. Форма оформлення відгуку наукового керівника.....	54
Додаток Л. Форма оформлення зовнішньої рецензії на магістерську роботу.....	55
Додаток М. Довідка про автоматизовану перевірку кваліфікаційної магістерської	

роботи на плагіат	56
Додаток Н. Приклади оформлення бібліографічного опису списку використаних джерел	57

ВСТУП

Підготовка магістрів здійснюється за освітньо-професійними програмами відповідно до вимог, що визначаються нормативними документами: Законом України «Про вищу освіту» [5], «Тимчасовим положенням про організацію освітнього процесу в Київському університеті імені Бориса Грінченка» [6].

Кваліфікаційна магістерська робота (далі – магістерська робота, робота, дослідження) – це самостійна науково-дослідна робота, яка виконує кваліфікаційну функцію та готується з метою публічного захисту для отримання академічного ступеня магістра.

Метою магістерської роботи є закріплення, поглиблення й узагальнення знань та вмінь для вирішення конкретних наукових і виробничих завдань, підтвердження кваліфікаційного рівня випускника, спектр та глибину його компетенцій у різних сферах та напрямках.

У процесі написання магістерської роботи маїстри повинні показати вміння правильно використовувати теоретичні положення економічної науки, і, зокрема фінансової, для успішного виконання поставлених завдань, вміння користуватися науковим категоріально-понятійним апаратом, викладати свою точку зору з питань, які розглядаються, робити науково-обґрунтовані висновки і подавати конкретні пропозиції з досліджуваних питань.

Магістерська робота виконується на завершальному етапі фахової підготовки за освітнім ступенем магістра. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Отже, виконання магістерської роботи є ефективною формою перевірки знань маїстрів, їхньої творчої та практичної підготовленості до аналітичної роботи, важливим засобом доведення досягнутого фахового рівня в обраній галузі знань.

Методичні рекомендації включають чотири розділи.

Перший розділ містить питання, пов'язані з вибором теми для дослідження, його наступним плануванням, бібліографічним пошуком літературних джерел, їх вивченням і відбором з них необхідного матеріалу.

Другий розділ розкриває основні вимоги до змісту магістерської роботи та особливості проведення наукового дослідження. Розглянуто необхідні структурні елементи вступу, методика написання основної частини, заключної частини, загальноприйняті правила оформлення бібліографічного апарату та додатків.

Третій розділ узагальнює вимоги до оформлення магістерської роботи, а саме технічні вимоги, оформлення допоміжних матеріалів. Приділено увагу структурі та стилістично-мовному оформленню магістерської роботи, загальним правилам цитування та посилання на використані літературні джерела.

У четвертому розділі мова йде про порядок публічного захисту магістерської роботи. Надаються відомості про підготовку необхідних документів, що подаються до Екзаменаційної комісії, підготовку маїстранта до виступу на її засіданні, а також розглянуто процедуру публічного захисту магістерської роботи.

Методичні рекомендації підготовлені на базі стандартів і інструкцій, які

визначають правила оформлення наукових праць, що направляються до друку. Тут враховано накопичений досвід наукової роботи в області підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» кафедрою фінансів факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

РОЗДІЛ 1. ПІДГОТОВКА ДО НАПИСАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1.1. Організація виконання магістерської роботи

Послідовність виконання магістерської роботи:

1. Вибір теми магістерської роботи та реєстрація її на кафедрі.
2. Складання плану магістерської роботи.
3. Підбір літератури по темі дослідження і ознайомлення з нею.
4. Обробка нормативно-правової, методичної, наукової літератури та періодичних видань.
5. Затвердження плану магістерської роботи у наукового керівника.
6. Написання теоретичної, аналітичної, практичної частин магістерської роботи та частини з методики викладання фахових дисциплін. Періодичне консультування під час написання з науковим керівником.
7. Здача магістерської роботи на перевірку науковому керівнику.
8. Попередній захист магістерської роботи.
9. Завантаження завершеного дослідження до Базы магістерських робіт та перевірка на антиплагіат.
10. Захист магістерської роботи.

Загальний обсяг магістерської роботи повинен бути в межах 80-100 сторінок друкованого тексту, включаючи таблиці та рисунки. Кількість та об'єм додатків не обмежується. Цифровий матеріал повинен бути зведений у таблицях, проаналізований. У випадку наведення цифр у тексті, а також висвітленні дискусійних питань потрібно вказати джерело наведених даних.

Зміст магістерської роботи повинен відповідати плану і носити індивідуальний характер. Теоретичні питання у магістерській роботі повинні займати не більше 1/3 загального обсягу, а 2/3 мають бути підготовлені на підставі вивчення й узагальнення практичного матеріалу на базах практик, відображати результати досліджень та пропозиції щодо поліпшення управління об'єктом дослідження.

Магістерська робота, написана тільки на базі літературних джерел без використання практичного матеріалу роботи підприємства, установи, організації до захисту не допускається та повертається на доопрацювання.

Здобувач зобов'язаний виконати магістерську роботу відповідно до індивідуального робочого плану виконання кваліфікаційної роботи (Додаток А).

В процесі підготовки магістерської роботи здобувач повинен:

1. Самостійно виконувати магістерську роботу з опорою на методичне та інформаційне забезпечення.
2. Систематично консультуватись з науковим керівником.
3. Сприймати зауваження та оперативно виконувати методичні вказівки керівника.
4. Подати магістерську роботу на перевірку керівнику не пізніше чим за десять днів до попереднього захисту.
5. Підготувати доповідь про основні положення магістерської роботи та її презентацію у пакеті PowerPoint.

6. Захистити роботу перед комісією.

Для успішного виконання магістерської роботи здобувачу необхідно:

1. Ознайомитись з методичними вказівками до виконання магістерської роботи.
 2. Провести критичний аналіз нормативних документів та літературних джерел, які стосуються теми магістерської роботи та особливостей міжнародних фінансових відносин, які розглядаються у роботі.
 3. Визначити структуру роботи.
 4. Розкрити сутність основних понять, що розглядаються у магістерській роботі з посиланням на літературні джерела.
 5. Провести обробку статистичного матеріалу за даними офіційних видань з наданням детальних пояснень щодо змісту кожного з показників, що досліджуються, спираючись на результати вивчення теоретичного матеріалу та нормативно-правової бази.
- При цьому по всіх вхідних, проміжних та підсумкових показниках навести:
- посилання щодо змісту показника на відповідні літературні джерела;
 - методику розрахунку відповідного показника згідно з вимогами нормативно-правової бази та літературних джерел.
6. На основі встановленої динаміки відповідних показників, що розглядаються у роботі провести аналіз та зробити ґрунтовані висновки.
 7. Розробити висновки та запропонувати напрямки подальшого розвитку в межах тематики магістерської роботи.
 8. Оформити магістерську роботу з дотриманням вимог до оформлення науково-дослідних.

1.2. Особливості вибору теми

Вибір теми наукового дослідження – досить важливий та відповідальний етап у науковій діяльності. Успішне виконання наукового дослідження в значній мірі залежить від того, наскільки правильно та виважено обрано тему. Тема магістерської роботи має бути пов'язана з попередньою чи майбутньою сферою діяльності здобувача та обирається ним самостійно із запропонованої та затвердженої кафедрою орієнтовної тематики магістерських робіт. У випадку, якщо магістрант зацікавився новим питанням, він може запропонувати змінену або ж не включену в орієнтовний перелік тему, яка відповідає його індивідуальним науково-дослідним інтересам, дає широкі можливості для застосування інноваційних підходів та має обґрунтовану важливість (актуальність) і доцільність її розробки. При необхідності здобувач може отримати кваліфіковану консультацію викладачів кафедри. Тема магістерської роботи також може бути запропонована керівництвом організації, яка визначена базою переддипломної практики.

Визначаючи тему свого магістерського дослідження, магістранту слід ознайомитися з уже виконаними на кафедрі магістерськими роботами, наявними науково-теоретичними та практичними розробками, а також новітніми результатами наукових досліджень у відповідній галузі економіки. Більш чітко визначити актуальність майбутнього магістерського дослідження дасть змогу глибоке вивчення вже відомих в економічній науці теоретичних положень з урахуванням впливу

сучасних тенденцій та обставин.

При формулюванні теми магістерського дослідження слід чітко усвідомлювати сутність та актуальність досліджуваної проблематики, мету її розробки, новизну та практичну цінність. Важливе значення має відповідність обраної теми інтересам бази практики та можливість використання її конкретних матеріалів. Кожному магістрантові при виборі теми слід врахувати існуючі власні навчально-наукові напрацювання у вигляді опублікованих наукових робіт та статей, тем доповідей на гуртках, конференціях, курсових робіт з фінансових та обліково-економічних дисциплін. Назву теми кваліфікаційної магістерської роботи обов'язково обговорюють із керівником. Бажано, щоб при плануванні тематики наукового дослідження магістранта була врахована спрямованість науково-дослідної роботи кафедри.

Назва магістерської роботи має бути стислою, конкретною, відповідати спеціальності та суті дослідженої проблеми, вказувати на предмет і мету дослідження певної проблематики. Іноді для більшої конкретизації до назви можна додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок. У назві не бажано використовувати ускладнену, узагальнюючу чи псевдонаукову термінологію. У назві треба уникати слів "Дослідження...", "Аналіз...", "Вивчення...".

Після обрання тема магістерської роботи закріплюється за магістрантом та подається завідувачу кафедри для затвердження. Остаточні теми магістерських робіт затверджуються відповідним наказом. Після затвердження тем магістерських робіт не дозволяється вносити будь-які зміни до назв тем.

Керівник магістерської роботи не має права надавати відгук на роботу, а завідувач кафедри допускати магістерську роботу до захисту, якщо назва теми не відповідає затвердженій.

1.3. Складання робочого плану

Наступним етапом після визначення теми у підготовці до написання кваліфікаційного магістерського дослідження є складання плану роботи у відповідності із завданням. Складання плану кваліфікаційного магістерського дослідження потребує аналітичної роботи здобувача, в результаті якої формується загальний вигляд та варіативність вирішення поставленої тематичної проблематики. Вже в ході попереднього вивчення джерел з тематики дослідження здобувач має скласти так званий *Індивідуальний робочий план виконання кваліфікаційного магістерського дослідження* (Додаток А). Складання робочого плану є одним із найважливіших етапів підготовчої роботи, який повинен відображати сутність обраної теми, напрямок її дослідження, постановку окремих питань та визначити можливі шляхи їх вирішення. У ньому зазначаються не лише основні (ключові) питання, але й відповідні варіативні підпитання, посилення на першоджерела, деякі додаткові матеріали, цифрові та фактичні дані.

Початковий варіант плану повинен відображати основну ідею роботи. При його складанні слід визначити зміст окремих глав і сформулювати їх назви, а також продумати зміст кожного розділу і намітити у вигляді підрозділів (параграфів) послідовність питань, які будуть в ній розглянуті. Робочий план повинен бути

гнучким і не обмежувати творчий розвиток ідеї. Подальші зміни в робочому плані можуть бути пов'язані з коригуванням варіантів напрямків роботи після детального ознайомлення з досліджуваною проблематикою у зв'язку з відсутністю або недостатністю вихідного матеріалу, виявленням нових даних, що представляють теоретичний і практичний інтерес.

Після самостійного складання декількох варіантів робочого плану здобувач обговорює підготовлені варіанти з науковим керівником та на їх основі складається найбільш оптимальний. Остаточний варіант затверджується науковим керівником і по суті являє собою схему магістерського дослідження, узгоджену з термінами виконання окремих її етапів. Таке планування дає змогу визначити основні положення змісту майбутнього кваліфікаційного магістерського дослідження, логіку та принципи розкриття теми, побудову й співвідношення обсягів окремих її частин.

Науковий керівник з самого початку не тільки надає консультативну допомогу при складанні робочого плану, але й проводить з магістрантом подальшу науково-методичну роботу, рекомендує необхідну літературу та інші джерела по темі, оцінює зміст та контролює виконання магістерського дослідження, вносить певні корективи, дає рекомендації про доцільність прийняття того або іншого рішення та врешті-решт надає згоду на допуск магістерської роботи до захисту. У встановлений термін магістрант звітує перед керівником щодо ступеня готовності розділів магістерської роботи, терміни виконання яких відображено у Індивідуальному плані виконання кваліфікаційної роботи (Додаток А).

1.4. Вивчення, аналіз літератури та відбір фактичного матеріалу

Якість виконання кваліфікаційного магістерського дослідження залежить від ґрунтового ознайомлення з науковими літературними джерелами за обраною тематикою. Магістрант повинен добре розуміти сутність проблеми, зважити рівень висвітлення її в фундаментальній та періодичній літературі, можливості використання необхідних літературних джерел та інших матеріалів. Також необхідно розуміти, які планові, нормативні, фактичні звіти, аналітичні матеріали підприємства чи установи можна використати в процесі підготовки магістерської роботи, які спостереження, розрахунки потрібно буде виконати.

В першу чергу це стосується вже опублікованих матеріалів науковців за обраною тематикою дослідження. Матеріали попередніх досліджень являють собою великий за обсягом матеріал, з якого можна отримати корисну інформацію. Він може стати точкою відліку для формування нових ідей з вирішення досліджуваної проблематики. Фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних науковців, законодавча база є теоретичною та методичною основою магістерського дослідження. Ознайомлення з досягненнями теоретико-практичних положень фахівців різних країн, наукових шкіл та концепцій дасть змогу глибше осмислити основні питання теми дослідження, їх зміст, визначити вузлові проблеми та напрямки пошуку вирішення поставлених завдань. В процесі вивчення літератури з досліджуваної проблеми також необхідно вивчити та проаналізувати монографії, періодичні видання, збірники матеріалів науково-практичних конференцій, автореферати дисертацій, різноманітні статистичні та інші джерела інформації.

Слід розпочати роботу з опрацювання відповідних Законів України, постанов Верховної Ради та Кабінету Міністрів, Указів Президента України, які регулярно публікуються в газетах «Голос України», «Урядовий кур'єр» та розміщені в інформаційних системах «Ліга», «Відомості Верховної Ради» і т.д.

Крім того, магістрант повинен докладно вивчити теоретичні матеріали підручників і навчальних посібників, ознайомитись з додатковою літературою за обраною темою: монографіями, статтями за останні роки в журналах «Фінанси України», «Економіка України», «Вісник Національного Банку України», «Банківська справа» та інші. Слід також скористатися інформацією, статистичними даними, що містяться в інших періодичних виданнях.

Для пошуку необхідного матеріалу магістрант повинен користуватися картотекою бібліотеки університету та предметно-тематичними каталогами публічних бібліотек.

Крім літературних джерел магістр вивчає видані міністерствами та іншими центральними органами державного управління України - постанови, накази, інструкції та інструктивні вказівки з теми дослідження, на матеріалах яких виконується робота.

При вивченні літератури магістр повинен використовувати публікації останніх років. Необхідно здійснювати цілеспрямований пошук за темою дослідження, вести робочі записи.

Здійснюючи підбір літератури, бажано відразу робити її **бібліографічний опис** на окремих картках в електронному вигляді, що дозволить далі легше поповнювати «банк» літературних джерел і швидше орієнтуватися в них. В картки рекомендується вносити повні вихідні дані літературного джерела: прізвище й ініціали автора, заголовок роботи, місце і рік видання, видавництво, кількість сторінок, а для статті – назву збірника або періодичного видання, рік, номер. Корисні на картці й додаткові дані: зауваження про цінність і важливість даного матеріалу, стислий зміст, бібліотечний шифр.

Усі записи незалежно від їх характеру (основні положення тексту, таблиці, статистичні матеріали, цитати) повинні бути підтверджені посиланням на джерела. Якщо виписка, зроблена з книги або брошури, то вказується: прізвище, ініціали автора, назва книги, місце і рік її видання, та зазначається номер сторінки звідки запозичається інформація. Посилання на журнали (газети), рік видання, номер, сторінка. Усі опрацьовані літературні джерела включаються до списку літератури.

При вивченні літератури за обраною темою використовується не вся інформація, що міститься в ній, а лише та, яка має безпосереднє відношення до теми наукового дослідження. Критерієм оцінки прочитаного є можливість його практичного використання в роботі. Вивчаючи наукові літературні джерела, слід ретельно стежити за оформленням виписок, щоб можна було ними скористатися у майбутньому. Частина отриманих даних не буде використовуватись в роботі, тому потрібен їх ретельний відбір та оцінка. Необхідно збирати тільки наукові факти, а не будь-які. Під науковими фактами розуміють елементи, що складають основу наукового знання, які відображають об'єктивні властивості речей та процесів; їм характерні такі ознаки: новизна, точність, об'єктивність, достовірність.

Новизна наукового факту засвідчує появу принципово нового, невідомого до цього часу процесу, явища чи предмета. Це не обов'язково наукове відкриття, це нові знання про те, чого ми досі не знали. Точність наукового факту визначається сукупністю найсуттєвіших ознак, явищ, предметів, подій, їхніх кількісних чи якісних показників. При доборі фактів необхідно бути науково об'єктивним. Не можна відкидати факти тільки тому, що їх важко пояснити або знайти їм практичне застосування.

Точність наукового факту визначається об'єктивними методами й характеризує сукупність найбільш істотних ознак предметів, явищ, подій, їх кількісних і якісних визначень. При відборі фактів треба бути науково **об'єктивним**.

Достовірність наукового факту ґрунтується на його реальному існуванні, яке підтверджується при побудові аналогічних ситуацій. За відсутності такого підтвердження достовірність наукового факту піддається сумніву. Достовірність наукових фактів залежить і від достовірності першоджерел, від їх цільового призначення і характеру їхньої інформації. Саме тому слід з'ясувати характер першоджерела, науково-професійний авторитет його автора.

Основною формою фактичного матеріалу є **цитати**. Органічно вплетені у текст, вони складають невід'ємну його частину. Цитати відіграють важливу роль у процесі аналізу і синтезу наукової інформації, а також слугують підтвердженням окремих результатів. Відштовхуючись від їх змісту, магістрант створює систему переконливих доказів, необхідних для об'єктивної характеристики предмета, явища чи процесу, які вивчаються. Кількість цитат визначається потребами розроблення теми магістерського дослідження.

Після ґрунтовного опрацювання літературних джерел, державних документів тощо і з'ясування теоретичної бази дослідження здобувач приступає до **ознайомлення з практичною роботою підприємств**.

Вивчення практики фінансово-економічної роботи підприємств та організацій, її аналіз та розробка рекомендацій з вирішення існуючих проблем – найбільш трудомісткий етап у підготовці і написанні магістерської роботи, що потребує від здобувача надзвичайної організованості і самостійності. На цьому етапі здобувачу необхідна своєчасна кваліфікована допомога наукового керівника магістерської роботи. Головна мета такої індивідуальної консультації – допомогти здобувачу в опануванні методичними прийомами з організації вивчення практичного досвіду для вироблення навичок самостійного аналізу, навчити його узагальнювати як позитивний, так і негативний досвід, робити з цього грамотні висновки, вносити конкретні пропозиції щодо вдосконалення фінансово-економічної діяльності підприємств та організацій.

Важливою складовою виконання магістерської роботи є підготовка до публікації та публікація статті, апробація результатів наукового дослідження на конференціях та наукових семінарах.

Дипломна магістерська робота має бути написана державною мовою.

Тільки після такої роботи над літературою та іншими джерелами слід приступити до розробки концепції, структури та змісту магістерської роботи.

РОЗДІЛ 2. ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Структурні елементи вступу

Вступ є відповідальною частиною магістерської роботи, яка дає загальне уявлення про конкретний напрям наукового пошуку і містить необхідні кваліфікаційні характеристики проведеного наукового дослідження.

У вступі обґрунтовуються актуальність обраної теми дослідження, мета й зміст поставлених завдань, формулюється об'єкт і предмет дослідження, вказується вибраний метод (або методи) дослідження, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів дослідження. Наприкінці вступної частини бажано розкрити структуру магістерської роботи, тобто дати перелік її структурних елементів і обґрунтувати послідовність їх розташування. Приклад написання вступу до магістерської роботи наведено у Додатку Е.

Обґрунтування **актуальності** проблеми дослідження є початковим етапом будь-якого дослідження та передбачає розкриття ступеня важливості і соціальної значущості обраної теми для розвитку сучасної теорії і практики певної галузі науки. Отже, автор роботи повинен показати необхідність дослідження конкретної наукової проблеми. Актуальність обраної теми має включати об'єктивну оцінку сучасного стану дослідження з акцентуванням уваги на проблемах та суперечностях, наукові результати розв'язання існуючої проблеми, висновки про недостатність наукових розробок конкретного аспекту проблеми та вибір теми дослідження.

Окремі магістерські дослідження ставлять за мету розвиток положень, висунутих тією або іншою науковою школою. Теми таких магістерських робіт можуть бути дуже вузькими, що аж ніяк не применшує їх актуальності. В такому випадку актуальність наукової праці у цілому варто оцінювати з погляду тієї концептуальної установки, якої дотримується магістрант, або того наукового внеску, що він вносить у розробку загальної концепції.

Магістранти часто уникають брати вузькі теми. Це неправильно. Справа в тому, що роботи, присвячені широким темам, часто бувають поверхневими й мало самостійними. Вузька ж тема проробляється більш детально та часто має більш ґрунтовні наукові результати.

Від доказу актуальності обраної теми логічно перейти до формулювання **мети дослідження**, а також указати на конкретні завдання, які мають бути вирішені відповідно до цієї мети.

Мета – це запланований результат дослідження (не слід формулювати мету як «дослідження...», «вивчення...» тощо, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету). Метою будь-якої наукової праці є виявлення нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж уточнення відомих раніш, але недостатньо досліджених. Мета роботи звичайно тісно переплітається з її назвою і повинна чітко вказувати, яке питання в ній вирішується та який кінцевий критерій дослідження.

Наприклад: «Метою кваліфікаційної магістерської роботи є наукове обґрунтування пропозицій щодо формування інноваційної політики підприємств для

отримання конкурентних переваг за рахунок своєчасного та оперативного впровадження новацій».

Або «Метою кваліфікаційної магістерської роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо формування фінансової стратегії підприємства».

Формулювання завдань необхідно робити як можна більш ретельно, оскільки опис їх рішення повинен скласти зміст розділів магістерської роботи. Це важливо також і тому, що заголовки таких розділів відповідають завданням дослідження. Визначення завдань дослідження рекомендується робити у формі переліку дій дослідника, використовуючи такі формулювання: «вивчити...», «проаналізувати...», «визначити...», «виявити...», «обґрунтувати...», «встановити...», «розробити...», «запропонувати...».

Далі формулюється **об'єкт і предмет дослідження**.

Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та вибране для вивчення. **Предмет** – це те, що перебуває в межах об'єкта. Конкретну організацію, підприємство, банк або установу, на прикладі якого виконується робота, не визначають як об'єкт дослідження, так як це є лише база для проведення досліджень

Наприклад: «Об'єктом магістерської роботи є процес управління фінансовою заборгованістю у сфері житлово-комунального комплексу».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних положень та практичних інструментів щодо управління фінансовою заборгованістю у сфері житлово-комунального комплексу.»

Обов'язковим елементом вступу магістерської роботи є також вказівка на **методи дослідження**, які служать інструментом у добуванні фактичного матеріалу, будучи необхідною умовою досягнення поставленої в такій роботі мети.

Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих розв'язанню конкретної задачі. Метод виступає як вихідний пункт роботи.

Перелік використаних **методів дослідження** для досягнення поставленої в роботі мети наводять не відірвано від змісту роботи, а коротко й змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Загальні методи наукового пізнання звичайно ділять на три великі групи.

1. Методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимір, експеримент).

2. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження (абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання тощо).

3. Методи теоретичного дослідження (сходження від абстрактного до конкретного тощо).

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта. Спостереження як метод пізнання дає змогу отримати первинну інформацію у вигляді організованої статистичної добірки.

Порівняння – це процес встановлення подібності або відмінностей предметів та

явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам. Різні об'єкти чи явища можуть порівнюватися безпосередньо або опосередковано через їх порівняння з будь-яким іншим об'єктом (еталоном).

Вимір на відміну від порівняння є більше точним пізнавальним засобом. Вимір є процедура визначення чисельного значення деякої величини за допомогою одиниці виміру. Цінність цієї процедури в тім, що вона дає точні, кількісно певні відомості про навколишню дійсність.

Найважливішим показником якості виміру, його наукової цінності є точність, що залежить від ретельності вченого, від застосовуваних ним методів, але головним чином – від наявних вимірювальних приладів. У складі емпіричних методів наукового пізнання вимір займає приблизно таке ж місце, як спостереження й порівняння. Окремим випадком спостереження є *експеримент*, тобто такий метод наукового дослідження, який припускає втручання в природні умови існування предметів і явищ або відтворення певних сторін предметів і явищ у спеціально створених умовах з метою вивчення їх без супутніх обставин, що ускладнюють процес.

Абстрагування – відхід подумки від несуттєвих властивостей, зв'язків, відношень предметів і виділення декількох рис. Процес абстрагування ґрунтується на виділенні найважливішого у явищах і встановленні факту незалежності чи дуже незначної (на яку можна не зважати) залежності досліджуваних явищ від певних факторів. Результат абстрагування часто розглядають як специфічний метод дослідження, а також як елемент складніших за своєю структурою методів експерименту – аналізу і моделювання.

Аналіз – метод пізнання, який дає змогу поділяти предмети дослідження на складові частини (природні елементи об'єкта або його властивості).

Синтез припускає поєднання окремих частин чи ознак предмета в єдине ціле. Метод синтезу зазвичай є досить складним для застосування здобувачами.

Досить часто застосовується метод *індукції*. Під індукцією розуміють перехід від часткового до загального, коли на підставі знання про окремі частини об'єкта дослідження предметів класу робиться висновок стосовно об'єкта в цілому. Метод індукції застосовується на основі методу аналізу.

Моделювання – метод, що ґрунтується на застосуванні моделі як способу дослідження об'єкта.

З методів теоретичного дослідження розглянемо *метод сходження від абстрактного до конкретного*, що являє собою загальну форму руху наукового пізнання, закон відображення дійсності в мисленні. Відповідно до цього методу процес пізнання як би розбивається на два відносно самостійних етапів. На першому етапі має місце перехід від чуттєво-конкретного, від конкретного в дійсності до його абстрактних визначень. Єдиний об'єкт розділяється, описується за допомогою безлічі понять і суджень. Другий етап процесу пізнання і є сходження від абстрактного до конкретного. Суть його складається в русі думки від абстрактних визначень об'єкта, тобто від абстрактного в пізнанні, до конкретного в пізнанні. На цьому етапі як би відновлюється вихідна цілісність об'єкта, він відтворюється у всій своїй багатогранності – але вже в мисленні.

Наукова новизна стосовно до самої магістерської роботи – це ознака,

наявність, які дають авторові право на використання поняття «набуло подальшого розвитку» при характеристиці отриманих ним результатів і проведеного дослідження в цілому. Поняття «набуло подальшого розвитку» означає в науці факт поглиблення наукових досліджень та отримання нових результатів тих питань, які раніше вже було досліджено іншими науковцями.

В магістерській роботі для позначення ступеня наукової новизни може використовуватися термін «уперше», якщо отримані результати не були отримані іншими науковцями. Уперше може проводитися дослідження на оригінальні теми, які раніше не досліджувалися в тій або іншій галузі наукового знання. Для великої кількості наук наукова новизна проявляється в наявності теоретичних положень, які вперше сформульовані й змістовно обґрунтовані, методичних рекомендацій, які впроваджені в практику й впливають на досягнення нових соціально-економічних результатів. Новими можуть бути тільки ті положення магістерського дослідження, які сприяють подальшому розвитку науки в цілому або окремих її напрямках.

Безумовно, враховуючи те, що магістерська робота – це передусім робота навчально-дослідницького характеру, висувати високі вимоги до рівня **наукової новизни** та її результатів недоцільно. Тому, для рівня її результатів достатньо наявності окремих елементів новизни. Але автор як науковець-початківець повинен показати уміння правильно визначити вид і рівень новизни одержаного результату і конкретно, не допускаючи узагальнених тверджень, сформулювати положення відповідно до перелічених вимог і змісту проведеного дослідження.

Формулюючи **наукову новизну** одержаних результатів, подають коротку анотацію нових здобутків (рішень, висновків), одержаних здобувачем особисто. Необхідно показати відмінність отриманих результатів від відомих раніше, підкреслити ступінь новизни. Наукова новизна дає авторові підстави при характеристиці отриманих ним результатів використовувати поняття «вперше», «удосконалено», «дістало подальшого розвитку». Рівень кваліфікаційної магістерської роботи передбачає наукову новизну починаючи зі слів «удосконалено...», «дістало подальшого розвитку...». Наукова новизна отриманих результатів (аргументовано, коротко та чітко представляються основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше).

Наприклад. «Удосконалено:

- теоретичні положення щодо фінансового забезпечення інноваційних проектів у сфері страхування, в частині розмежування на: 1) інструменти прямого фінансування – поділ за ознаками джерел фінансування, до яких віднесено: кошти Державного бюджету, кошти місцевих бюджетів, кошти цільових програм; та інструменти позабюджетного фінансування, до яких віднесено: власні кошти підприємств, кошти приватних іноземних та вітчизняних інвесторів, кошти фінансових установ та міжнародних інституцій; 2) інструменти непрямого фінансування: податкові пільги, пільги з оренди майна, «гарантійні» інструменти. Це дасть можливість, на відміну від відомих методів, визначити пріоритетність використання цих інструментів залежно від стану сфери страхування та необхідності активізації діяльності в ній.

Або «Дістало подальшого розвитку:

- науково-методичні положення щодо обґрунтування рекомендацій по підвищенню результативності використання фінансових ресурсів у процесі реалізації інвестиційної діяльності вітчизняних інвестиційних фондів, які на відміну від існуючих, враховують наявність процесів бюджетування та моніторингу розподілу та використання інвестицій;

Або «Дістало подальшого розвитку:

- визначення напрямів державного стимулювання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств;»

- практичні рекомендації щодо удосконалення податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств».

Або «Дістало подальшого розвитку:

- визначення фінансових ресурсів домогосподарств, яке, на відміну від існуючих трактувань цього поняття, включає сукупність власних та залучених ресурсів, сформованих як заощадження та запозичення в інших інституційних секторах економіки на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках.»

Формулюючи положення наукової новизни можна вживати такі вирази: «розроблено методичні підходи... що відрізняється від...», «доведено залежність між...», «доопрацьовано метод ... в частині... і поширено на...», «розроблено концепцію, що ...», «розроблено новий алгоритм ...», «запропоновано нове визначення...», «уточнено поняття «...», яку на відміну від існуючих...» тощо.

Оцінюючи **практичну значимість обраної теми**, варто знати, що ця значимість залежить від того, який характер має конкретне наукове дослідження.

Якщо магістерська робота носить методологічний характер, то її практична значимість може виявити себе в наукових публікаціях, наявності авторських посвідчень, актів про впровадження результатів досліджень у практику, апробації результатів кваліфікаційного магістерського дослідження на науково-практичних конференціях і симпозіумах, у використанні наукових розробок у навчальному процесі вищих і середніх навчальних закладах.

Якщо магістерська робота носить методичний характер, то її практична значимість може виявити себе в наявності науково-обґрунтованої і апробованої на матеріалах об'єкту дослідженні системи методів і засобів удосконалення економічного, технічного або соціального розвитку країни. Сюди ж відносять дослідження з наукового обґрунтування нових і розвитку діючих систем, методів і засобів того або іншого виду діяльності.

Для обґрунтування практичного значення одержаних результатів надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання. У роботах, що мають теоретичне значення подаються відомості про наукове використання результатів дослідження.

Наприклад: «Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні пропозицій, спрямованих на вдосконалення правової регламентації процесів формування та ефективного реалізації інвестиційного потенціалу

домогосподарств.»

Або «Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо планування фінансового бюджету розвитку підприємства, які можуть бути застосовані при розробці стратегічного плану.»

Або «Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що використання запропонованих у роботі науково-методичних та практичних рекомендацій дозволить знизити рівень дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємствах житлово-комунального комплексу та підвищить рівень ефективності управління ними.»

У **структурі роботи** з урахуванням послідовності розміщення, необхідно подати перелік структурних компонентів магістерської роботи та подати кількісні характеристики основного обсягу магістерської роботи (кількість сторінок з урахуванням списку літератури і додатків), ілюстрацій, таблиць, списку використаних літературних джерел і додатків.

2.2. Загальні вимоги до написання магістерської роботи

Магістерська робота складається з чотирьох розділів, кожен із яких поділяється на декілька підрозділів (нумерація складається з двох чисел, відокремлених крапкою: перша цифра – це номер розділу, друга цифра – номер підрозділу).

Зміст розділів має точно відповідати темі магістерської роботи й повністю її розкривати. Розділи повинні показати вміння магістранта стисло, логічно й аргументовано викладати матеріал. Кожний розділ починається з нової сторінки.

У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладом результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

Всі матеріали, що не є нагально важливими для розуміння рішення наукового завдання, виносяться в додатки.

В теоретичній частині (Розділ 1) проводиться самостійний аналіз вивченого теоретичного і наявного практичного матеріалу. Вона може містити стільки параграфів, скільки необхідно для здійснення аналітичних робіт, які розкривають стан питання, витоки наявних проблем, тих чинників, існування яких перешкоджає їх вирішенню, як на законодавчому, так і на теоретичному, методичному або практичному рівнях. При цьому в тексті магістерської роботи слід назвати основні законодавчі та нормативні акти по темі дослідження, дати історію її розвитку, показати ступінь вивчення окремих питань теми на основі вітчизняної та зарубіжної літератури, виявити проблеми з питань, поставлених у плані першого та другого розділів основної частини магістерської роботи.

За даними дослідження встановлюються наявні відступи від діючих законів і методичних рекомендацій, дається їх об'єктивна оцінка, узагальнюється передовий досвід, розроблюється комплекс заходів.

У тексті магістерської роботи доцільно навести конкретні фінансово - кредитні розрахунки за прийнятими методиками. Якщо відомі методики складання планових та інших розрахунків, на думку автора магістерської роботи, не підходять, то магістрант повинен обґрунтувати застосування нової методики і привести

відповідний теоретичний апарат.

Магістерську роботу слід побудувати за принципом поступового звуження діапазону аналізованих питань, переходячи від більш загальних до конкретних. Магістр групує різні погляди економістів щодо запропонованих питань і коротко, своїми словами описує їх, підкреслюючи найбільш аргументовані пропозиції економістів і аналізуючи можливість їх використання в практичній діяльності.

Перший розділ магістерської роботи є теоретичним і повинен розкривати сутність досліджуваної економічної категорії, еволюцію її розвитку, місце та роль в умовах ринкових відносин, при цьому в розділі аналізуються точки зору різних закордонних і вітчизняних економістів з проблеми, що досліджується, не забуваючи висловлювати й свою точку зору, як автора магістерської роботи.

У другому розділі магістерської роботи магістрантом проводиться аналіз фінансової та господарської діяльності на основі фінансової звітності підприємства або банку, на якому магістрант проходив переддипломну практику. Можна надати аналіз економічних механізмів, методик або моделей, які автор збирається використовувати для дослідження проблеми за обраною темою магістерської роботи. При цьому надзвичайно важливий критичний підхід до використання в практичній діяльності всього методичного матеріалу з проблеми, що досліджується магістрантом. Це дозволяє зробити правильні висновки з позиції інтересів економіки України, її фінансової і банківської системи й розробити кваліфіковані рекомендації.

У третьому розділі магістерської роботи використовується зібраний практичний матеріал по об'єкту дослідження, на основі якого апробується механізм (або методичне забезпечення) рішення проблеми дослідження. Також у третьому розділі можна сформулювати заходи та пропозиції, чи визначити напрями удосконалення або розвитку тієї сфери фінансово-кредитних відносин, що є предметом аналізу, запропонувати механізми, методи, інструменти, важелі їх практичної реалізації і дати оцінку їх ефективності за результатами апробації на матеріалах об'єкту дослідження. Переконаливість висновків і рекомендацій підтверджується шляхом застосування економіко-математичних методів і розрахунків, виконаних на комп'ютері, а також схем, графіків, таблиць і діаграм.

Основна частина магістерської роботи завершується пропозиціями та рекомендаціями магістранта по вирішенню сформульованих проблем теоретичного та практичного характеру, їх використанню. Всі пропозиції повинні впливати з аналізу теоретичного та практичного матеріалу по темі, зробленого в основній частині.

Кожен розділ магістерської роботи являє собою єдність теорії й практики, тому наприкінці її варто робити логічний перехід до наступного розділу. Цим забезпечується послідовність у дослідженні даної проблеми.

Після кожного розділу потрібно виокремлювати як самостійну рубрикацію розділ «**Висновки до розділу...**», у якому автор магістерської роботи, у короткій формі вказує наукові результати та новизну дослідження.

2.3. Вимоги до написання теоретичної частини

Магістерська робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, тому має всі ознаки дисертаційних робіт і на неї розповсюджуються вимоги, які висуваються до дисертаційних робіт. А саме:

- чітко регламентована структура;
- за змістом робота повинна відрізнятися науковою новизною, тому у теоретичному розділі роботи потрібно показати та проаналізувати напрацювання інших авторів, які вже опубліковано за обраною темою магістерської роботи;
- у магістерській роботі закріплюються нові і практично значущі наукові факти, які одержані в процесі самостійного дослідження магістранта та базуються на вже відомих наукових теоріях, законах, закономірностях, загальнонаукових принципах і положеннях;
- у магістерській роботі повинна бути забезпечена точність та обґрунтованість інформації (бажано коректні посилання на джерела літератури, які вказані у Списку використаних джерел);
- характер і стиль викладу наукової інформації повинен відповідати вимогам щодо оформлення результатів наукових досліджень, а саме: при висловленні власної думки необхідно уникати вживання особистісних займенників «я» або «ми» у конструкціях «я думаю...», «я вважаю...» або «ми вважаємо...» та використовувати інші мовні конструкції, наприклад, «доцільно запропонувати...», «потрібно зауважити...», «можна зробити висновки щодо...» і т.п.;
- теоретичний розділ магістерської роботи передбачає дискусію і полеміку з іншими авторами з різних питань, тому бажано висловлювати свої думки в коректній формі. Наприклад: «як слушно зауважив ..., проте...», «зважаючи на доробок авторів з питань..., на теперішній час, враховуючи зміни доцільно...» і т.п.;
- всі проведені дослідження у теоретичному розділі потрібно супроводжувати таблицями, в яких відображаються узагальнені результати. Наприклад: «Сучасні підходи щодо визначення сутності поняття «фінансова безпека» (узагальнено автором за аналізом фахових джерел [5,8,10,11,23,31])», «Результати узагальнення існуючих підходів до визначення термінів «бренд», «торгова марка» і «товарний знак» зарубіжними та українськими авторами (узагальнено автором за аналізом фахових джерел [10,15,18,22,31])».

Після таких узагальнюючих таблиць обов'язково потрібно надавати пояснення щодо вибраних визначень різними авторами економічних понять, спільного та відмінного в них, що саме враховано, а що не враховано тим чи іншим автором.

В теоретичному розділі досліджуються теоретико-методичні напрацювання за темою магістерської роботи, які були опубліковані в наукових працях вчених. Виклад теоретичних положень повинен бути по-можливості простим, доступним і коротким. Ці відомості не претендують на занадто докладне висвітлення теоретичної проблеми й потрібні лише як база для того, щоб краще розібратися в конкретних господарських ситуаціях і показати уміння магістранта самостійно формулювати суть проблеми. Аналіз літератури з проблеми повинен бути переважно не фактографічним, а критичним, віддзеркалювати власну позицію та думку автора.

В першому підрозділі першого розділу магістерської роботи доцільно навести

огляд наукової літератури за темою роботи, а саме відмітити які питання якими авторами були розглянуті. У огляді літератури магістрант окреслює основні етапи розвитку наукової думки за обраною проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, магістрант повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними, і, отже, визначити свої завдання в розв'язанні проблеми. Слід звернути увагу на те, що цитуючи будь-яке джерело інформації, необхідно обов'язково робити посилання на нього, оскільки це є предметом інтелектуальної власності його автора.

Важливу частину першого розділу магістерської роботи складає цитування. У роботі не повинно бути переписаних з наукової літератури положень і формулювань, а допускаються лише посилання на них. Цитати роблять дослідження вагомим з наукової точки зору, допомагають автору підтвердити свою думку чи спростувати інші твердження. При цитуванні слід дотримуватися як міри, так і певних правил.

Доцільно в теоретичному розділі викласти таблиці, які узагальнюють відомості щодо основних економічних понять в працях різних авторів. Після такої узагальнюючої таблиці доцільно провести критичний аналіз точок зору різних авторів та сформулювати власне визначення поняття, яке є уточненим з точки зору проведеного аналізу.

В теоретичному розділі бажано узагальнити або скласти класифікації за виділеними ознаками різних понять або чинників, які впливають на прийняття управлінського рішення. В таблицях узагальнення думок різних авторів щодо визначення понять економічної науки або узагальнених класифікацій обов'язково вказувати ступень авторської новизни. Наприклад, після назви таблиці зробити примітку «(складено автором за опрацьованими науковими джерелами [11,23,34,41])».

В теоретичному розділі в окремому підрозділі доцільно провести аналіз законодавчої та нормативно-правової бази України, яка стосується теми магістерської роботи. Якщо для повного розкриття обраної теми є необхідність розглянути досвід інших країн щодо розв'язання питань, які розглядаються в магістерській роботі, то доцільно цю інформацію розглянути також в окремому підрозділі з обов'язковими висновками щодо доцільності використання зарубіжного досвіду в реаліях української економіки.

У заключному параграфі цього розділу, слід викласти бачення автора щодо розв'язання тих проблем, які були з'ясовані за результатами теоретичних досліджень та макроекономічного аналізу ситуації, що є предметом дослідження.

Для написання цієї глави необхідно використовувати закони України і підзаконні акти відповідних державних органів влади, рішення Кабінету Міністрів України з питань, що є предметом дослідження, монографічну літературу, матеріали наукових конференцій і журнальні статті з актуальних фінансових і банківських проблем, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет.

2.4. Вимоги до аналітичної частини

Аналітичний розділ магістерської роботи ґрунтується на даних звітності підприємств, організацій або банків, де магістр проходив виробничу та переддипломну практики. В аналітичному розділі допускається аналіз загальної

ситуації, яка склалася українській економіці з тематики магістерської роботи. Обов'язково потрібно навести історію розвитку та сучасну характеристику підприємства, організації або банку, де магістр проходив виробничу та переддипломну практики та проаналізувати основні техніко-економічні показники розвитку підприємства (організації або банку) за останні три роки. Доцільно зробити горизонтальний та вертикальний аналіз балансу підприємства за останні 2-3 роки та провести комплексний аналіз фінансового стану підприємства (організації або банку). Головним джерелом аналізу фінансового стану підприємства є форми бухгалтерської звітності. Центральною формою фінансової звітності є Звіт про фінансовий стан (баланс) (форма №1). Горизонтальний аналіз балансу підприємства – це порівняння показників поточного періоду з тими ж показниками минулого періоду, тобто спостереження динаміки (зменшення або збільшення значення показника у часі). Необхідно звернути увагу на такі рядки активу балансу, як «Фінансові вкладення», «Грошові кошти та грошові еквіваленти» і «Дебіторська заборгованість». За результатами проведеного горизонтального аналізу необхідно зробити висновки. Вертикальний аналіз балансу – це аналіз балансу підприємства за два співставних періоди часу, в кожному із яких розраховується питома вага розділів і окремих їх складових в загальній сумі (валюти) активу та пасиву і аналізується їх динаміка шляхом визначення відхилень (абсолютних та відносних) із аналогічними даними попереднього періоду. При проведенні вертикального аналізу балансу підприємства обов'язково треба враховувати співставність даних балансів (зазвичай приймають дані на кінець фінансового періоду). Горизонтальний аналіз балансу підприємства надає відомості щодо зміни фінансового стану підприємства за статтями балансу. Доцільно у висновках звернути увагу на ті статті балансу, які мають значні відхилення від даних попереднього періоду. Вертикальний аналіз балансу підприємства надає відомості щодо структури балансу і також показує відхилення за статтями балансу у розрізі структури. Доцільно звернути увагу на статті балансу, які мають значне відхилення у структурі до даних попереднього року.

Після ознайомлення з балансом і проведення вертикального і горизонтального аналізу активів та пасивів підприємства необхідно проаналізувати показники, що характеризують фінансову діяльність підприємства більш детально. Вся сукупність таких показників може бути наведена у вигляді чотирьох укрупнених груп, що характеризують: платоспроможність; ефективність використання фінансових ресурсів; обіговість активів; потенційні можливості підприємства.

Окремим підрозділом доцільно виділити аналіз конкретної проблеми, яка розглядається в магістерській роботі. Наприклад, «Аналіз ймовірності банкрутства підприємства» або «Аналіз фінансової безпеки підприємства» і т.п.

В аналітичному розділі обов'язково потрібно навести формули та посилання на джерела, за якими проводилися розрахунки. Результати розрахунків подаються у вигляді таблиць. Після наведених результатів розрахунків (таблиць) потрібно прокоментувати отримані результати та зробити висновки щодо динаміки техніко-економічних показників та фінансового стану підприємства та інших результатів.

В залежності від задач, які визначено для вирішення в магістерській роботі, можна застосовувати спеціальні методи аналізу: SWOT-аналіз, ABC-аналіз, STEP-

аналіз та інші.

Наприкінці розділу потрібно зробити узагальнюючі висновки щодо проведеного аналізу та окреслити ті проблеми, які потребують вирішення та розв'язання.

2.5. Вимоги до написання практичної частини

У третьому розділі магістерської роботи необхідно приділити увагу практичному вирішенню проблем, виявлених у попередніх розділах. Всі запропоновані рішення виявлених проблем потрібно супроводжувати економічними розрахунками. В залежності від теми магістерської роботи в третьому розділі можна пропонувати із наведеними необхідними розрахунками бізнес-план, інвестиційну пропозицію, бюджетний план запропонованого рішення виявленої проблеми. Третій розділ є самостійною пропозицією автора щодо розв'язання економічної проблеми та демонструє рівень його компетентності, його знання та навички, які він отримав в процесі магістерської підготовки. Третій розділ може складатися із двох підрозділів, які, наприклад, доцільно називати наступним чином: «Розробка заходів щодо покращення ...» та «Оцінка ефективності впровадження запропонованих заходів на підприємстві (організації, банку)».

2.6. Заключна частина

Магістерська робота закінчується **заключною частиною**, що так і називається «Висновки». Як і всякий висновок, ця частина магістерської роботи виконує роль кінцівки, обумовленою логікою проведення дослідження, що носить форму синтезу накопиченої в основній частині наукової інформації. Цей синтез – послідовний виклад отриманих підсумків і їх співвідношення із загальною метою й конкретними завданнями, поставленими та сформульованими у вступі. Приклад написання висновку до магістерської роботи наведено у Додатку Ж.

У висновку викладаються здобуті в магістерському дослідженні найбільш важливі наукові та практичні результати, які сприяли розв'язанню наукової проблеми (завдання). У висновках необхідно наголосити на кількісних показниках одержаних результатів та обґрунтуванні достовірності результатів. Далі формулюються рекомендації щодо наукового та практичного використання одержаних результатів.

У висновках стисло по пунктах слід сформулювати основні результати, що виносяться на захист, викласти своє бачення застосування отриманих результатів теоретичних та практичних розробок, оцінити отримуваний позитивний ефект від їх використання, зробити свої висновки та рекомендації.

Висновок повинен підвести підсумок вирішення тих завдань, які були поставлені у вступі до магістерської роботи. Висновки та пропозиції повинні бути сформульовані чітко, ясно і зрозуміло навіть без читання основного тексту. Вони повинні відображати зміст всієї роботи, її сутність, теоретичне і практичне значення.

Найзручніше формулювати висновки у відповідності з поставленими завданнями. Кожен висновок рекомендується оформити окремим абзацом. У першому пункті висновків доцільно дати оцінку стану вивчення проблеми дослідження, далі – викласти результати дослідження, що подані в кожному розділі

магістерської роботи. Зазвичай висновки займають 3 - 5 сторінок.

2.7. Бібліографічний список використаної літератури та додатки

Наступна складова частина магістерської роботи – **бібліографічний список використаної літератури**. Цей список становить одну з істотних частин магістерської роботи та відображає самостійну творчу роботу магістранта. Він показує не тільки ступінь вивчення досліджуваної теми, але й глибину авторської роботи над темою. Бажано використовувати новітні джерела (приблизно 80% літературних джерел має бути за останні п'ять років), зокрема зарубіжні. Іноземна література (5-10 джерел) вказується останньою у списку використаних джерел. Посилання на літературу подаються відповідно до прийнятих стандартів.

Варто включати до бібліографічного списку й ті роботи, на які немає посилань у тексті магістерської роботи, але які фактично були використані при осмисленні даної проблеми дослідження. У списку використаної літератури можуть бути використані такі джерела інформації: документи законодавчого характеру; підручники; навчальні посібники; монографії; довідники; статті, інформація, яка опублікована в збірниках та журналах; депоновані рукописи; нормативно-технічні документи; дисертації та автореферати; звіти; каталоги; описи до патентів і авторських свідоцтв; методичні вказівки; науково-популярні і художні твори; архівні матеріали тощо. Рекомендована орієнтовна кількість використаних літературних джерел для роботи за ОКР магістр складає 130 – 150. Не рекомендується включати в цей список енциклопедії, довідники, науково-популярні книги, газети.

Список використаної літератури формується одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел магістерської роботи з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 представлено в Додатку Н.

Після висновку слід розмістити додатки – це допоміжні або додаткові матеріали, до яких входять таблиці, рисунки, графіки, анкети, статистичні дані, додаткові розрахунки, звітність підприємств та організацій, методичні розробки тощо. Тобто у додатках надають матеріал, який є необхідним і не може бути послідовно розміщеним в основній частині через великий обсяг або спосіб відтворення. Додатки розміщують в порядку появи посилань у тексті.

РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1 Технічні вимоги до оформлення магістерської роботи

Магістерська робота повинна бути грамотно виконана, охайно оформлена та переплетена.

Магістерська робота оформляється машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Обсяг магістерської роботи (без додатків) становить 80-100 сторінок друкованого тексту. Готова магістерська робота має бути переплетена у тверду палітурку.

Текст магістерської роботи друкується в текстовому редакторі MS Word (або аналогічному за можливостями програми), шрифт Times New Roman 14 pt через 1,5 інтервали. Текст роботи слід друкувати, додержуючись таких розмірів берегів: зверху та знизу – 20 мм, з лівого боку – 30 мм, з правого боку – 15 мм. Орієнтація - книжкова (деякі таблиці та схеми можуть бути розташовані на сторінках альбомної орієнтації або папері формату А3). Під час виконання магістерської роботи необхідно дотримуватися рівномірної цільності, контрастності й чіткості тексту.

Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви у магістерській роботі наводять мовою оригіналу. Скорочення слів і словосполучень у роботі допускається відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

На титульному аркуші зазначають повну назву міністерства/відомства, вищого навчального закладу, назву структурного підрозділу; ПІБ здобувача, назву академічної групи, тему роботи; спеціальність, дані про наукового керівника, місто та рік подання кваліфікаційної магістерської роботи до захисту (Додаток А).

Структурні елементи ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ не нумеруються і друкуються великими літерами симетрично до тексту.

Розділи і підрозділи (параграфи) повинні мати заголовки. Заголовки структурних елементів роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів магістерської роботи у слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Відстань між заголовком структурних частин, підрозділів (параграфів) та текстом повинна дорівнювати 1-2 інтервалам.

Абзацний підступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту магістерської роботи і дорівнювати 1,25 см. Якщо заголовок складається з двох і

Наприклад:

**РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**

**3.1. Сучасний стан оподаткування малих підприємств в
Україні.**

більше речень (що не є бажаним), їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділів та підрозділів не допускається. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту (мінімум 2).

Кожну структурну частину роботи слід починати з нової сторінки.

Сторінки роботи слід нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації упродовж усього тексту магістерської роботи. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок звіту. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють. Ілюстрації й таблиці, розмішені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок роботи. Розділи і підрозділи (параграфи) магістерського дослідження повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення суті роботи і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, 3 і т. д.

Підрозділи (параграфи) магістерської роботи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу (параграфа), відокремлених крапкою. Після номера підрозділу (параграфа) крапку не ставлять, *наприклад* 1.1, 1.2 і т. д.

3.2 Оформлення допоміжних матеріалів (малюнки, графіки, таблиці, посилання)

Для встановлення властивостей або характеристик об'єкта, а також для пояснення тексту магістерської роботи, що викладається, допускається його ілюструвати графіками, діаграмами, таблицями, схемами, фото тощо. Їх слід розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці, а за необхідності виносити у додатки. За наявності у магістерській роботі таблиць, що доповнюють ілюстрації, таблиці слід розміщувати після графічного матеріалу. Ілюстрації і таблиці, розмішені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. На всі ілюстрації мають бути посилання. Якщо ілюстрація створена не автором магістерської роботи, необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Ілюстрації, вміщені у текст дипломної магістерської роботи, іменують рисунками. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією симетрично тексту. Найменування повинно відображати зміст рисунка і бути коротким. Його розміщують після номера рисунка і виконують малими літерами з першої великої. Якщо в розділі дипломної магістерської роботи подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Ілюстрації позначаються словом «Рис.» і нумеруються арабськими цифрами послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 3.1» (перший рисунок третього розділу).

Ілюстрації кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням літери перед цифрою позначення додатка (Рис. В. 3).

Рисунок (діаграму, схему і т. ін.), як правило, слід виконувати на одній сторінці.

Якщо рисунок не вміщується на одній сторінці, дозволяється переносити його на інші сторінки.

При цьому тематичну назву розміщують на першій сторінці, пояснювальні дані – на кожній сторінці і під ними друкують «Рис..., аркуш...», якщо є кілька рисунків, і «Рис. 1, аркуш...», якщо є один рисунок.

Наприклад:

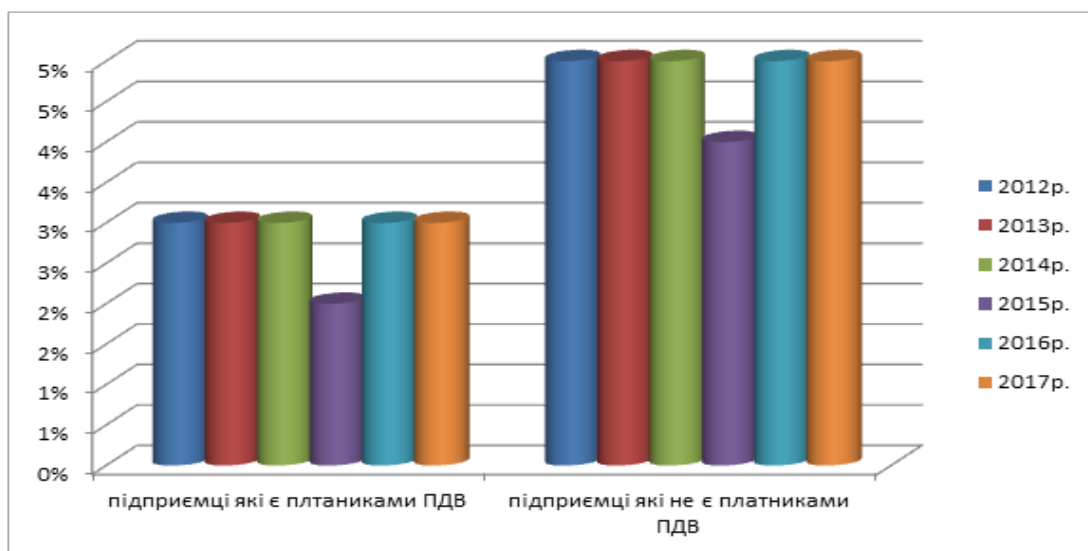


Рис. 2.3. Динаміка ставок єдиного податку 3-ї групи 2020-2022 рр.

Цифровий матеріал, як правило, подається в табличній формі. Так він має наглядний характер і його легше аналізувати. Кожна **таблиця** повинна мати тематичний заголовок, що відображає її зміст. Заголовок (назва) кожної таблиці має містити інформацію про об'єкт, суб'єкт, дату чи період, за який наводяться дані. Усі таблиці слід нумерувати. Праворуч і вище від назви таблиці з прописної букви пишуть слово «Таблиця» та її порядковий номер арабськими цифрами. Знак № перед цифрою, а також крапка після номера і назви таблиці не ставляться. Номер таблиці

Наприклад:

Таблиця 2.5

Ставки єдиного податку для юридичних осіб

Критерії	Ставка <u>2020р.</u>	Ставка <u>2021-2022р.</u>
Суб'єкт господарювання який є платником ПДВ	<u>2%</u>	3%
Суб'єкт господарювання не платник ПДВ	<u>4%</u>	5%

складається з номера розділу і порядкового номера таблиці в цьому розділі (*наприклад*: Таблиця 1.3 – третя таблиця першого розділу).

Таблиці, які розміщено в Додатках нумеруються наступним чином: «Таблиця В.1», якщо таблицю наведено в додатку В. Таблицю розміщують після першого посилання на неї в тексті, а за необхідності – у додатку до роботи. Посилання в тексті мають бути на всі таблиці. Вони складаються зі слова «табл.» із зазначенням її номера. Якщо ж таблиця за своїм розміром в одну сторінку або менша від неї, то її не можна розривати. Вона поміщається на наступній сторінці після тої, на якій зроблено посилання на цю таблицю. В такому разі місце, яке звільняється на сторінці після посилання на таблицю, заповнюється текстом, який мав би йти після таблиці. Якщо рядки або стовпці таблиці виходять за формат сторінки, то таблицю ділять на частини, які розміщують одна під одною або поряд, при цьому в кожній частині таблиці повторюють її головну й бокову частини. У разі поділу таблиці на частини допускається її головну й бокову частини замінити відповідно номерами стовпців і рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами стовпці і (або) рядки першої частини таблиці. Слово «Таблиця» зазначають один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами друкують слова «Продовження таблиці» або «Закінчення таблиці» із зазначенням номера таблиці. Наприклад: «Продовження табл. 1.2». Назву ставлять тільки над першою частиною таблиці. Якщо в кінці сторінки таблиця переривається і її продовження буде на наступній сторінці, то в першій частині таблиці нижню горизонтальну лінію, що обмежує таблицю, не креслять.

Допускається розміщення таблиці вздовж довгого боку аркуша таким чином, щоб її можна було читати з поворотом магістерської роботи за годинниковою стрілкою.

Заголовки граф таблиці друкують кеглем 10-12 з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

Формули створюються комп'ютерним набором за допомогою редактора формул і розташовуються безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині рядка. Вище і нижче кожної формули має бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули за винятком тих, які є в додатках, мають нумеруватися наскрізною в межах розділу нумерацією арабськими цифрами, які друкують у круглих дужках. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу. Формули в додатках нумерують окремо арабськими цифрами в межах кожного додатка з додаванням перед цифрою позначення додатка. *Наприклад*: ...у формулі (В. 1). Номер формули слід зазначати в круглих дужках на рівні формули в крайньому правому положенні на рядку. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, якщо вони не пояснювалися в тексті, слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка в тій послідовності,

в якій символи наведено у формулі. Перший рядок починають без абзацу словом «де» без двокрапки.

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак на початку наступного рядка. Коли переносять формулу на знакові операції множення, використовують знак «×».

Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

Наприклад:

Розмір поточних витрат виробництва на 1 грн валової продукції:

$$E = \frac{\sum B}{B_n}, \quad (2.2)$$

Посилання в тексті на порядкові номери формули дають у дужках. *Наприклад:* «...у формулі (2.2)».

У формулі як символи фізичних величин слід застосовувати позначення, встановлені відповідними стандартами або іншими документами.

Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи – дефіс (перший рівень деталізації). Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня - з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

Наприклад:

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на оплату праці;
 - 1) витрати на основну заробітну плату;
 - 2) витрати на додаткову заробітну плату;
- в) амортизація.

Примітки вміщують у пояснювальній записці за необхідності пояснення змісту тексту, таблиці або ілюстрації. Примітки розташовують безпосередньо після тексту, таблиці, ілюстрації, яких вони стосуються. Одну примітку не нумерують.

Слово «Примітка» друкують з великої літери з абзацного відступу, не підкреслюють, після слова «Примітка» ставлять крапку і з великої літери в тому ж рядку подають текст примітки.

Декілька приміток нумерують послідовно арабськими цифрами з крапкою. Після слова «Примітки» ставлять двокрапку і з нового рядка з абзацу після номера примітки з великої літери подають текст примітки.

Пояснення по окремих даних, наведених у тексті або таблицях, допускається оформляти *виносками*. Виноски позначають надрядковими знаками у вигляді арабських цифр (порядкових номерів). Нумерація виносок може бути наскрізна в межах одного розділу.

Знаки виноски проставляють безпосередньо після того слова, числа, символу, речення, до якого дають пояснення, та перед текстом пояснення. Текст виноски вміщують під таблицею або в кінці сторінки й відокремлюють від таблиці або тексту лінією довжиною 30 – 40 мм, проведеною в лівій частині сторінки. Текст виноски починають з абзацного відступу і друкують з мінімальним міжрядковим інтервалом.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком використаної літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «у роботах [1 – 7] ...», «у роботі [1, с.28] ...».

У внутрішньотекстових посиланнях на першоджерело, що включене в список використаних джерел, після згадування про нього або після цитати, з нього в квадратних або круглих дужках вказують номер, під яким він значиться у списку, наприклад:

Ю.І. Зозуля [12] і П.О. Гусев [27] вважають ...

Якщо посилаються на певні сторінки твору, посилання оформлюють наступним чином:

У своїй роботі Ю.І. Зозуля [12, с. 18] писав ...

При посиланні на багатотомне видання вказують також і номер тому, наприклад: [18, т .1, с. 75].

Якщо посилаються на кілька робіт одного автора або на роботи декількох авторів, то в дужках вказуються номери цих робіт, наприклад:

В.А. Петренко, І.І. Іванов і Н.П. Глухів [5, 12, 15] вважають ...

Цитати з творів інших авторів або з офіційних документів слід відтворювати точно, зі збереженням усіх особливостей першоджерела. Якщо робота видавалася кілька разів, то її слід цитувати за останнім виданням.

Цитовані фрази вкладають в лапки. Замість пропуску в цитаті ставлять три крапки, опускаючи розділові знаки перед або після трьох крапок.

На початку речення перше слово цитати пишеться завжди з прописної літери, навіть якщо в оригіналі ця фраза починається з малої. Якщо в оригіналі йде курсив і т.п., то це слід відтворити і обумовити в дужках: (*курсив авт.*).

Якщо цитата входить у текст фрази, то її перше слово пишеться з малої літери, навіть якщо в оригіналі текст починається з прописної.

Якщо цитата переривається словами автора, то ці слова з обох боків виділяються комами і тире.

Посилання на розділи, підрозділи, пункти, ілюстрації, таблиці, формули, додатки здійснюються, вказуючи їхній порядковий номер, наприклад «... у розділі 2 ...», «...дивись 1.4 ...», «... за 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.4 ...», «... на рис. 2.2 ...», або «...на рисунку 2.2 ...», «... у таблиці 3.2 ...», «... (див. 3.2) ...», «...за формулою (3.1) ...», «... у рівняннях (1.3) - (1.5) ...», «... у додатку Б ...».

Якщо в роботі одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, один додаток, слід при посиланнях писати «на малюнку», «в таблиці», «в додатку».

Додатки слід оформлювати як продовження роботи на її наступних сторінках. Перед додатками розміщується аркуш, на якому по центру вказується «ДОДАТКИ». Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток ___» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т. д. Один додаток позначається як Додаток А.

Додатки повинні мати спільну з рештою звіту наскрізну нумерацію сторінок.

У посиланнях в тексті додатка на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння рекомендується писати: «... на рисунку А. 2 ...», «... на рисунку А. 1 ...» - якщо рисунок єдиний у додатку А; «... в таблиці Б. 3 ...», або «... в табл. Б. 3 ...»; «... за формулою (В. 1) ...», «... у рівнянні (Г. 2) ...».

Джерела, які цитуються тільки в додатках, мають розглядатися незалежно від тих, які цитуються в основній частині роботи, і мають бути перелічені наприкінці кожного додатка в переліку посилань.

3.3 Структура та стилістично-мовне оформлення магістерської роботи

Структура магістерської роботи.

Матеріал магістерської роботи подається у такій послідовності:

- ✓ титульна сторінка (див. Додаток Б);
- ✓ анотація (див. Додаток Г);
- ✓ зміст (див. Додаток Д);
- ✓ перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);
- ✓ вступ (див. Додаток Е);
- ✓ перший (теоретико-методологічний) розділ;
- ✓ другий (дослідницько-аналітичний) розділ;
- ✓ третій (проектно-рекомендаційний) розділ;
- ✓ висновки (див. Додаток Ж);
- ✓ список використаної літератури (див. Додаток Н);
- ✓ додатки;
- ✓ відгук наукового керівника (див. Додаток К);
- ✓ зовнішня рецензія сторонньої організації (див. Додаток Л);
- ✓ довідка про автоматизовану перевірку магістерської роботи на плагіат

відповідно до Закону України про авторське право та суміжні права (див. Додаток М).

Відзив наукового керівника, зовнішня рецензія сторонньої організації та довідка про автоматизовану перевірку магістерської роботи на плагіат відповідно до Закону України про авторське право та суміжні права вкладаються в окремі файли, що переплетені в палітурку. Всі наведені структурні елементи є обов'язковими за виключенням переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.

Магістерська робота є науковим дослідженням, тому має характеризуватися не лише високим рівнем змісту, відповідною структурою, а й стилістично-мовним оформленням. Мовне оформлення тексту повинне відповідати головним вимогам наукового викладу. Наукова мова вимагає точності вираження, максимальної стислості, строгої логічності, заперечує будь-які «домислення». Мова і стиль кваліфікаційної роботи як частина писемної наукової мови склалася під впливом так званого академічного етикету, сутністю якого є інтерпретація власної і запозичених точок зору з метою обґрунтування наукової істини.

Найхарактернішою ознакою писемної наукової мови є формально-логічний спосіб викладення матеріалу. Для наукового тексту характерними є завершеність, цілісність і зв'язність. Найважливішим засобом вираження логічних зв'язків тут є спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на:

- ✓ послідовність думки (*перш за все, спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже, у першу чергу, одночасно, у цей же час, поряд із цим*);
- ✓ заперечення й зіставлення (*проте, тимчасом як, але, у той час як, а втім, аж ніяк, як, так і...; так само..., як і...; не тільки, не стільки, але й..., аналогічно, також, у такий же спосіб, так як, у той час, як, тим часом..., проте, навпаки*);
- ✓ введення нової інформації (*розглянемо наступні випадки, зупинимося докладніше на..., приведемо кілька прикладів, основні переваги цього..., деякі додаткові зауваження*);
- ✓ доповнення або уточнення (*також і, причому, при цьому, разом з тим, крім, більше того, головним чином особливо*);
- ✓ причинно-наслідкові відношення (*таким чином, тому, тому що, завдяки цьому, звідси/звідки, відповідно до цього, внаслідок цього, у результаті, у зв'язку із цим, за таких умов, відповідно до цього, у такому/цьому випадку, крім того, свідчить, вказує, що говорить, відповідає, дає можливість, дозволяє, сприяє, має значення, до того ж*);
- ✓ перехід від однієї думки до іншої (*раніше ніж перейти до..., у зв'язку з вище викладеним, звернімося до..., розглянемо, зупинимося на..., розглянувши..., як було сказано/показано/згадано/відзначено/виявлено..., перейдемо до..., необхідно зупинитися на..., у результаті, у підсумку, в остаточному підсумку, відповідно до цього, у зв'язку із цим, необхідно розглянути...*);
- ✓ результат, висновок (*отже, значить, як висновок, на закінчення зазначимо, у підсумку все сказане дає змогу зробити висновок, підсумовуючи, слід сказати*).

Для наукового тексту характерними є цілеспрямованість і прагматизм. Емоційні мовні елементи тут практично виключаються. Ціну мають лише точні, отримані в результаті тривалих спостережень і наукових експериментів відомості та

факти. Це обумовлює точність їх словесного вияву і, отже, використання спеціальної термінології, яка дає можливість у короткій та економній формі давати розгорнуті визначення і характеристики наукових фактів, понять, процесів, явищ.

Особливістю мови наукової прози є прагнення уникнути експресії. Звідси домінуюча форма оцінки – констатація ознак, притаманних слову, яке визначають. Тому більшість прикметників є тут частинами термінологічних виразів. Так, правильно замінити прикметник *"наступні"* займенником *"такі"*, який всюди підкреслює послідовність перерахування особливостей і прикмет.

Автори наукових праць звичайно пишуть *"проблема, яка розглядається"*, а не *"проблема, яка розглянута"*. Ці форми служать для окреслення постійної ознаки предмета (у наукових законах, закономірностях, встановлених раніше або в процесі даного дослідження), вони використовуються також при описі ходу дослідження, доведення.

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є вказівка на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу. У тексті цю умову можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень (*"за повідомленням"*, *"за відомостями"*, *"як свідчить"*, *"на думку"*, *"за даними"*, *"на нашу думку"* та ін.).

Виклад тексту в магістерській роботі звичайно ведеться від третьої особи, бо увага зосереджена на змісті та логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті. Також у тексті магістерського дослідження замість *"я"* має використовуватися *"ми"* з огляду на те, що вираз суб'єкта авторства як формального колективу надає викладу більшої об'єктивності. Також вираз авторства через *"ми"* дає змогу відобразити власну думку як думку певної групи людей, наукової школи чи наукового напрямку. Проте нагромадження в тексті займенника *"ми"* справляє малоприємне враження. Тому доцільно використовувати й інші звороти без цього займенника, зокрема конструкції з неозначено-особовими реченнями (*"Спочатку проводять відбір об'єктів для аналізу, а потім встановлюють їх відповідність за розмірами еталонів..."*). Аналогічну функцію виконує речення з безособовими дієприслівними формами на *-но* і *-то* (*"Розроблено комплексний підхід до вивчення..."*), в якому відпадає потреба у фіксації суб'єкта дії, що тим самим дає змогу уникати в тексті особових займенників.

При написанні магістерських робіт необхідно додержуватись єдності термінів і визначень понять. Для цього інколи на початку тексту подається перелік термінів і їх позначень, а також абревіатур.

У магістерській роботі можна використовувати лише загальноприйняті скорочення. Якщо в роботі вжито маловідомі скорочення чи символи, то їхній перелік слід подати окремим списком. «Список скорочень слів і термінів» друкують двома колонками: у лівій колонці в алфавітному порядку скорочення, у правій – їх розшифровку; його розміщують перед Вступом.

Під час виконання магістерського дослідження слід дотримуватися таких вимог: чіткість побудови та викладу матеріалу; логічна послідовність; переконливість і достатність аргументації; лаконічність і точність визначень та формулювань; конкретність результатів дослідження; обґрунтованість висновків та рекомендацій.

3.4. Загальні правила цитування, посилання на використані літературні джерела та оформлення бібліографічних джерел

У процесі підготовки дипломної магістерської роботи для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи того опублікованого твору, слід наводити цитати, цифрові дані, рисунки, оригінальні думки інших авторів. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- 1) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;
- 2) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

При написанні магістерської роботи здобувач повинен давати *посилання* на джерела, матеріали з яких наводяться в роботі, або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена його магістерська робота. Обов'язково посилання слід давати на усі цифрові дані. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей з цитованого документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг тощо.

Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тому разі, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке посилаються.

На запозичену з літературних і статистичних джерел інформацію (формули, таблиці, схеми, графіки, узагальнення, висновки тощо) обов'язково слід робити посилання одразу після закінчення цитати чи інших використаних чужих даних. Посилання даються у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку літератури та відповідна сторінка джерела (наприклад, [4, с. 35]).

Допускається робити посилання внизу тої самої сторінки, на якій наводиться цитована інформація. В такому разі у посиланнях на книги чи наукові статті, що опубліковані у збірниках наукових праць, періодичних виданнях тощо, обов'язково зазначається прізвище автора та назва праці, місце (Київ — К., Харків Х., Львів — Л., решта — повністю), назва видання, рік, номер випуску наукового збірника чи журналу, сторінки, на яких розміщено наведена інформація.

Бібліографічний опис складають тією ж мовою, якою опубліковано твір. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел магістерської роботи з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 представлено в Додатку Н.

РОЗДІЛ 4. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Закінчивши роботу з технічного оформлення магістерської роботи, магістрант повинен приділити достатню увагу останньому й вирішальному етапу навчання в магістратурі – підготовці до захисту магістерської роботи. Така підготовка включає оформлення документів і матеріалів, пов'язаних з її захистом, підготовку до виступу на засіданні Екзаменаційної комісії й саму процедуру захисту цієї випускної роботи.

4.1 Основні документи, що подаються до Екзаменаційної комісії

Після попереднього захисту магістерської роботи здобувач доопрацьовує її, враховуючи зауваження та рекомендації членів кафедри, погоджує усі фактичні й редакторські правки з науковим керівником. Електронний відредагований остаточний варіант тексту роботи, погоджений із науковим керівником, здобувач завантажує в університетську систему перевірки на наявність плагіату.

За результатами автоматизованої перевірки формується відповідна офіційна довідка, яку здобувач повинен отримати в навчальному відділі факультету у паперовому вигляді.

Науковий керівник, отримавши остаточний друкований варіант кваліфікаційної роботи, оцінює її та складає відзив за довільною формою. Свої міркування він викладає в письмовому вигляді (відгук наукового керівника). Вони пишуться в довільній формі, однак все-таки можна виявити й деякі загальні положення. Насамперед, у висновку вказується на відповідність виконаної магістерської роботи спеціальностям і галузі науки, по яких Екзаменаційній комісії надане право проведення захисту магістерських робіт.

Потім науковий керівник коротко характеризує виконану роботу, відзначає її актуальність, теоретичний рівень і практичну значимість, повноту, глибину й оригінальність рішення поставлених питань, а також дає оцінку готовності такої роботи до захисту. Закінчується письмовий висновок наукового керівника вказівкою на ступінь відповідності її вимогам, яким повинні відповідати випускні роботи магістратури та думкою щодо рекомендації роботи до захисту. Відзив має бути підписаний керівником із зазначенням дати. Здобувач має ознайомитися зі змістом відзиву.

Переpletену кваліфікаційну роботу, підписану автором і науковим керівником, разом із відзивом наукового керівника, довідкою про перевірку на плагіат, документами, що підтверджують апробацію (копії статей, тез доповідей, програм конференцій, довідок про впровадження тощо) та електронним варіантом тексту роботи (одним файлом, назва якого формується наступним чином: прізвище і назва групи, наприклад: Ivanov_fik-1-15), здобувач подає на кафедру не пізніше, ніж за тиждень до визначеного графіком атестації дня захисту.

Завершена та підписана здобувачем і науковим керівником кваліфікаційна робота направляється на зовнішнє рецензування. Рецензент призначається з фахівців тієї області знання, по тематиці якої виконане наукове дослідження. Рецензент зобов'язаний провести кваліфікований аналіз сутності й основних положень роботи, що рецензується, а також оцінити актуальність вибраної теми, самостійність підходу

до її розкриття, наявність власної точки зору, уміння користуватися методами наукового дослідження, ступінь обґрунтованості висновків і рекомендацій, вірогідність отриманих результатів, їх новизну й практичну значимість.

Поряд з позитивними сторонами такої роботи відзначаються й недоліки, зокрема, вказуються відступи від логічності й грамотності викладу матеріалу, виявляються допущені помилки тощо.

У висновку рецензент викладає свою точку зору про загальний рівень кваліфікаційної роботи й оцінює її. Підписана рецензія подається на кафедру разом із кваліфікаційною роботою не пізніше ніж за 3 дні до захисту роботи. Зміст рецензії на магістерську роботу доводиться до відомості її автора для того, щоб він міг заздалегідь підготувати відповіді по суті зроблених рецензентом зауважень (прийняти або аргументовано їх відвести).

Цей документ, що містить аргументований критичний розбір переваг і недоліків магістерської роботи, оголошується на засіданні Екзаменаційної комісії під час обговорення результатів її захисту.

Завідувач кафедри, ознайомившись із магістерською роботою, відзивом наукового керівника, рецензією рецензента, ухвалою кафедри, прийнятою за результатами попереднього захисту, приймає рішення про допуск до захисту кваліфікаційної магістерської роботи і робить відповідний запис на її титульній сторінці.

Кваліфікаційна робота до захисту не допускається, якщо:

- тема роботи не відповідає затвердженій кафедрою та вченою радою факультету;
- робота не пройшла попередній захист;
- відсоток оригінальності тексту, відповідно до довідки про перевірку на плагіат, нижчий за встановлену в університеті норму (не менше 75%);
- відсутні підтвердження апробації роботи;
- відсутній відзив наукового керівника;
- структура роботи не відповідає встановленим вимогам;
- відсутній список використаної літератури, немає посилань на джерела, зазначені у списку;
- роботу недбало оформлено;
- порушені терміни подачі роботи.

Примітка. Негативна оцінка кваліфікаційної роботи рецензентом не є достатньою підставою для недопущення її до захисту.

Закінчена магістерська робота разом з вище переліченими документами представляється в Екзаменаційну комісію.

4.2 Підготовка здобувачів до захисту магістерської роботи

Підготовка магістранта до захисту своєї магістерської роботи починається з роботи над виступом за результатами наукового дослідження у формі доповіді, покликаною розкрити сутність, теоретичне й практичне значення результатів проведеної роботи. Якість доповіді визначає оцінку не тільки самої магістерської роботи, але й всієї роботи магістранта над нею.

Перша частина доповіді в основних моментах повторює вступ магістерської роботи. Рубрики цієї частини відповідають тим змістовним аспектам, стосовно до яких характеризується актуальність обраної теми, дається опис наукової проблеми, а також формулюються мета та завдання магістерської роботи.

У наступній, самій більшій за обсягом частині доповіді, у послідовності, визначеній логікою проведеного дослідження, характеризується кожен розділ магістерської роботи. При цьому особлива увага звертається на підсумкові результати. Відзначаються також критичні зіставлення й оцінки.

Завершується доповідь заключною частиною, що за змістом відповідає тексту висновку магістерської роботи. Тут доцільно перелічити загальні висновки з її тексту (не повторюючи більше приватні узагальнення, зроблені при характеристиці розділів основної частини) і зібрати воедино основні рекомендації. Бажано привести дані про економічний ефект, який отримано за результатами апробації запропонованих автором методів, механізмів, інструментів і важелів вирішення проблеми, що є предметом дослідження.

При підготовці до захисту магістерської роботи бажано ще раз уважно переглянути весь текст магістерської роботи, зробити потрібні позначки на сторінках, вкласти в потрібні місця закладки. Особливу увагу варто звернути на аналітичні таблиці, графіки й схеми, що містять у наочній і концентрованій формі найбільш значимі результати проведеної здобувачем роботи. Частину таких матеріалів бажано підготувати для демонстрації в аудиторії, де проходить засідання Державної комісії з використання комп'ютерної техніки. Вони оформляються так, щоб магістрант міг демонструвати їх без особливих утруднень і вони були видні всім присутнім в аудиторії.

4.3 Організація процедури публічного захисту магістерської роботи

Захист магістерської роботи проходить у два етапи: попередній захист на кафедрі, де було виконано дослідження (перший етап) і захист на засіданні Екзаменаційної комісії (другий, основний етап).

Попередній захист призначається завідувачем випускової кафедри за місяць до основного захисту і відбувається у присутності членів Екзаменаційної комісії. Мета попереднього захисту – визначити ступінь готовності магістерської роботи, оцінити її якість та рівень підготовки здобувача до захисту, зокрема, й його знання з проблематики виконуваного дослідження, а також допомогти здобувачеві своєчасно усунути виявлені недоліки.

На попередній захист має бути представлена завершена магістерська робота з відзивом наукового керівника.

Процедура попереднього захисту магістерської роботи передбачає:

- усну доповідь здобувача (до 15 хв.);
- запитання доповідачу та відповіді на запитання;
- виступ наукового керівника;
- обговорення роботи членами кафедри, в ході якого дається оцінка роботи, відзначаються її сильні та слабкі сторони, даються рекомендації здобувачу щодо усунення недоліків роботи, її доопрацювання, удосконалення усної доповіді,

визначаються терміни для доопрацювання тощо.

Після доопрацювання роботи відповідно до зауважень і рекомендацій за наслідками попереднього захисту, остаточний варіант роботи разом із письмовим відзивом наукового керівника подається на кафедру. Рецензована і допущена до захисту магістерська робота публічно захищається здобувачем на відкритому засіданні екзаменаційної комісії. Захист оформляється протоколом з виставленням відповідної оцінки. Нормативна тривалість захисту однієї роботи 20 – 25 хвилин.

Захист магістерської роботи відбувається на засіданні Екзаменаційної комісії публічно. Він носить характер наукової дискусії й відбувається в обстановці високої вимогливості, принципості й дотримання наукової етики. При цьому докладному аналізу повинні піддаватися вірогідність і обґрунтованість всіх висновків і рекомендацій наукового й практичного характеру, що мають місце в магістерській роботі.

Засідання Екзаменаційної комісії починається з оголошення, головуєчим про захист магістерської роботи, указуючи її назву, прізвище, ім'я та по батькові її автора, а також про наявність необхідних у справі документів. Далі головуєчий зачитує письмовий відгук наукового керівника на виконану магістерську роботу і зовнішні рецензії на неї.

Потім слово для повідомлення основних результатів наукового дослідження надається самому магістрантові. Свій виступ він буде на основі заздалегідь підготовлених тез доповіді, покликаних показати високий рівень теоретичної підготовки магістранта, його ерудицію й здатність доступно викласти основні наукові результати проведеного дослідження. Для виступу на захисті здобувач готує відповідні демонстраційні матеріали: презентацію, окремі слайди, фрагменти програмного продукту, плакати, інші наочні матеріали.

Знайомлячи членів Екзаменаційної комісії й всіх присутніх на захисті магістерської роботи з текстом своєї доповіді, магістрант повинен зосередити основну увагу на головних підсумках проведеного дослідження, на нових теоретичних і прикладних положеннях, які ним особисто розроблені.

Оскільки не тільки зміст тексту доповіді, але й її озвучення і впевненість відповідей на питання членів Екзаменаційної комісії значною мірою визначають оцінку захисту, має сенс знати і дотримуватися деяких правил публічного виступу.

Особливо важливо, щоб мова магістранта була граматично точною, упевненою, що робить її зрозумілою й переконливою. Це зовсім не свідчить, що доповідь готується в якійсь спрощеній формі, з огляду на те, що склад Екзаменаційної комісії представлений ученими з різними науковими інтересами, які іноді досить далекі від тематики магістерської роботи, що захищається. Навпаки, магістрант повинен поставити собі завдання зробити доповідь строго науковою, добре аргументованою за змістом. Тоді вона буде зрозуміла широкій аудиторії фахівців.

Можна дати кілька порад, що допомагають магістрантові читати текст своєї доповіді:

- всі цифри в тексті записуйте тільки прописом, щоб не довелося рахувати нулі;
- підкреслюйте слова, що виділені в тексті доповіді іншим шрифтом або

- кольором;
- залишайте більші поля при друкуванні, щоб можна було доповнити доповідь своїми зауваженнями;
- повторюйте іменники, уникаючи займенників;
- використовуйте прості слова й прості стверджувальні пропозиції;
- не перевантажуйте текст підлеглими пропозиціями.

Після виступу магістранта йому надається право відповісти на зауваження і побажання рецензентів.

Після цього починається наукова дискусія, у якій мають право брати участь всі присутні на захисті. Члени Екзаменаційної комісії й особи, присутні на захисті, в усній формі можуть задавати будь-які питання із проблем, порушених у магістерській роботі, методів дослідження, уточнювати результати й виконані розрахунки.

Відповідаючи на їх питання, потрібно однозначно додержуватися сутності справи. Магістрантові варто проявляти скромність в оцінці своїх наукових результатів і тактовність до осіб, що задають питання.

Після закінчення дискусії за бажанням магістранта йому може бути надане заключне слово, після якого можна вважати, що основна частина процедури захисту магістерської роботи закінчена.

На закритому засіданні членів Екзаменаційної комісії підводяться підсумки захисту і приймається рішення про її оцінку. Це рішення приймається простою більшістю голосів членів комісії, що беруть участь у засіданні. При рівному числі голосів голос голови є вирішальним.

Потім голова Екзаменаційної комісії повідомляє всім присутнім цю оцінку, і оголошує, що здобувачу, який захистив випускную роботу, присвоюється академічний ступінь магістра, і закриває нараду.

Повторний захист магістерської роботи з метою підвищення оцінки не допускається.

Якщо захист магістерської роботи визнано незадовільним, повторний захист, за заявою здобувача, може бути проведений наступного року в період атестації на засіданні екзаменаційної комісії. Екзаменаційна комісія встановлює, може здобувач подати на повторний захист доопрацьовану магістерську роботу за тією самою темою, чи має підготувати роботу на іншу тему.

Магістерська робота протягом 5 років зберігається на кафедрі, після чого здається в архів.

4.4. Загальні критерії оцінювання магістерської роботи

Результати захисту магістерських робіт визначаються оцінками “відмінно”, «добре», «задовільно», «незадовільно» за національною шкалою, а також балами (від 1 до 100) – за університетською шкалою та оцінками А, В, С, D, Е, F, FX – за шкалою ECTS.

Кількісна шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	відмінно	A
82-89	добре	B
75-81		C
69-74	задовільно	D
60-68		E
35-39	<i>незадовільно</i> з можливістю доопрацювання і повторного захисту роботи	FX
1-34	<i>незадовільно</i> з написанням і захистом роботи на іншу тему	F

Якісна шкала оцінювання магістерської роботи

Оцінка за національною шкалою	Якісні критерії
відмінно	Магістрант виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, яка відбиває глибокі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця; оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків; показав критичне ставлення до джерел і літератури, продемонстрував наукову новизну, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації; грамотно, з додержанням вимог держстандарту оформив кваліфікаційну роботу; написав роботу грамотно, українською літературною мовою, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок; на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, тверде і впевнено відповів на запитання членів комісії; до захисту представив автореферат та наукові публікації.
добре	Магістрант виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, яка відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця; оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу; робота має наукову новизну, однак автор не може в достатній мірі проаналізувати літературу і джерела з досліджуваної теми, але сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації; з додержанням вимог держстандарту оформив магістерську роботу, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності; написав роботу грамотно, українською літературною мовою, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки; на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, відповів на запитання членів комісії;

задовільно	Магістрант виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, яка відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності; оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематично викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу, некритичного ставлення до документів і матеріалів; робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні власні пропозиції і практичні рекомендації; допустив ряд помилок при оформленні роботи та її науково- довідкового апарату з відхиленням від вимог держстандарту; написав роботу українською літературною мовою, але допустив у ній орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки; на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження, не зумів відповісти на окремі запитання членів комісії;
незадовільно з можливістю доопрацювання і повторного захисту роботи	Магістрант допущений до захисту кваліфікаційної роботи, але абсолютно в ній не орієнтується, не володіє відповідним понятійним апаратом, не опанував мінімумом наукових джерел за проблематикою дослідження, не може застосовувати результати роботи у стандартній ситуації, доповідь містить грубі помилки та доповідач не може відповісти на жодне запитання членів комісії.
незадовільно з написанням і захистом роботи на іншу тему	Магістрант не допущений до захисту магістерської роботи у зв'язку з її невідповідністю вимогам, що висуваються до робіт ОКР "Магістр"

Розподіл балів за видами робіт (складових магістерської роботи)

Вид роботи (назва складової)	Максимальний відсоток (кількість балів) від підсумкової оцінки
Повнота висвітлення теми	15
Новизна роботи (власний внесок здобувача)	15
Оформлення роботи	15
Апробація роботи (стаття, виступ на конференції)	15
Захист на засіданні ЕК	40
Разом	100

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна магістерська робота є самостійно виконаною магістрантом атестаційною письмовою роботою із обов'язковою публікацією у наукових фахових виданнях результатів проведеного дослідження.

Кваліфікаційна магістерська робота є підсумковою дослідницькою роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння магістрантом теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю. Результати конкретного дослідження виносяться на публічний захист, що надає можливість магістранту показати рівень набутих в процесі навчання компетентностей. Матеріали кваліфікаційної магістерської роботи представляються на відкритому захисті. Результати обговорюються. Це надає можливість магістрантові продемонструвати набуті навички у відстоюванні своїх переконань у ході наукової полеміки.

Кваліфікаційна магістерська робота визначає загальноосвітню та професійну зрілість магістранта, його наукову й фахову підготовку, уміння логічно мислити, знаходити невирішені частини проблем та творчо застосовувати здобуті знання, навички та вміння у розв'язанні практичних завдань, рівень підготовленості до самостійної роботи, а також дає право на здобуття кваліфікації магістра за відповідним фаховим спрямуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ПОЛОЖЕННЯ про академічну доброчесність науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fpmv.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/2021/Information/Pologenna.pdf>
2. ДСТУ 3582-2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Чинний від 2013-08-22]. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. – 27 с.
3. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с.
4. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Чинний від 2007-07-01]. – Київ: Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
6. Тимчасове положення про організацію освітнього процесу в Київському університеті імені Бориса Грінченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kubg.edu.ua/images/stories/tymch_pol_org_osv_pr.pdf

Індивідуальний робочий план виконання кваліфікаційної роботи

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ студента групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи _____

№ зп	Види роботи, завдань, заходів	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Постановка задачі. Предмет, мета, завдання		
2	Робота з джерелами за темою роботи		
3	Визначення змісту кваліфікаційної роботи		
4	Теоретико-методологічний розділ:		
	- теоретичні аспекти досліджуваного питання		
	- літературний огляд та аналіз історичного досвіду		
	- методичні підходи до вивчення проблеми		
5	Дослідницько-аналітичний розділ:		
	- опис основних параметрів та характеристик предмета дослідження		
	- ґрунтовний аналіз предмета дослідження		
	- механізми, методики, моделі й рекомендації для вдосконалення проблеми		
6	Проектно-рекомендаційний розділ:		
	- аналіз результатів дослідження та механізм (або методичне забезпечення) рішення проблеми дослідження		
	- визначення напрямків удосконалення або розвитку сфери фінансово-кредитних відносин, що є предметом аналізу		
	- конкретні науково обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення предмета дослідження		
7	Висновки		

8	Оформлення кваліфікаційної роботи		
9	Подання роботи на відзив		
10	Рецензування		
11	Підготовка до захисту		
12	Захист кваліфікаційної роботи		

«Затверджую»

Індивідуальний план склад

Науковий керівник

(підпис)

(підпис студента)

« ____ » _____ 20__ р.

« ____ » _____ 20__ р.

Зразок оформлення титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри фінансів

науковий ступінь, вчене звання

_____ Прізвище, ініціали

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»

**Тема «МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА
ПІДПРИЄМСТВІ»**

Виконав

студент групи _____

_____ (П.І.Б.)

_____ (підпис)

Науковий керівник

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (П.І.Б.)

_____ (підпис)

Київ – 20__

Додаток В

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри фінансів науковий ступінь,
вчене звання

_____ Прізвище, ініціали

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
студенту групи _____

(шифр групи)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи _____

1. Вихідні дані: _____

2. Основні завдання: _____

3. Пояснювальна записка: _____

4. Графічні матеріали: _____

5. Додатки: _____

6. Строк подання роботи на кафедру « ____ » _____ 20__ р.

Завдання прийняв до виконання

Науковий керівник

« ____ » _____ 20__ р.

науковий ступінь, вчене звання

_____ П.І.Б.

Анотація магістерської роботи**АНОТАЦІЯ**

Кваліфікаційна магістерська робота: --- с., --- рис., --- табл., --- посилання.

Актуальність:

Об'єкт дослідження:

Предмет дослідження:

Мета роботи:

Завдання:

1. Дослідити
2. Проаналізувати існуючі
3. Дослідити засоби та інструментарій
4. Розробити
5. Організувати

В роботі показано ..., розроблено....., створено,

Результати даної роботи можуть бути використані для.....

Ключові слова:

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної магістерської роботи**ЗМІСТ****ВСТУП****РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

- 1.1. Сутність організації фінансового планування на підприємстві
 - 1.2. Особливості організації фінансового планування на підприємстві
 - 1.3. Концепція механізму організації фінансового планування на підприємстві
- Висновки до розділу 1

Розділ 2. ІНСТРУМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- 2.1. Вибір планових показників інтегрованого фінансового планування на підприємстві
 - 2.2. Діагностика та аналіз фінансової стійкості як інформаційне забезпечення фінансового планування
 - 2.3. Модель інтегрованого фінансового планування на підприємстві
- Висновки до розділу 2

Розділ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- 3.1. Аналіз фінансової стійкості підприємств України за період 20..-20.. рр.
 - 3.2. Апробація моделі інтегрованого фінансового планування на ПАТ «Х»
 - 3.3. Стратегія організації фінансового планування на підприємстві
- Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ****ДОДАТКИ**

Зразок написання вступу кваліфікаційної магістерської роботи**ВСТУП**

В сучасних умовах господарювання підприємств однією із ключових проблем стає забезпечення їх фінансової стійкості. Вітчизняні підприємства стикаються з невизначеністю, яка має макроекономічну природу і призводить до неточності у визначенні параметрів динаміки їх стійкого розвитку. В зв'язку з цим підприємства повинні адаптуватися до змін зовнішнього середовища, розпізнавати кризові ситуації та попереджувати вплив їх небажаних наслідків на фінансову стійкість. Фінансове планування діяльності підприємств є інструментом управління фінансами, що дозволяє визначати потенційні можливості розвитку та зводити до мінімуму вплив невизначеності та ризику.

Незважаючи на розробки в галузі ризик-менеджменту і на різноманіття підходів до фінансового планування на практиці, слід зазначити, що їх функції реалізуються ізольовано одна від одної, внаслідок чого знижується ефективність фінансового управління. У цьому зв'язку першочергове значення має розробка методичного інструментарію організації фінансового планування на підприємствах для прийняття планових рішень щодо забезпечення їх фінансової стійкості в умовах нестабільного економічного середовища.

Питання організації фінансового планування висвітлюються в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких Ансофф І., Балабанов І.Т., Білик М.Д., Білоусова О.С., Бланк І.А., Брейлі Р., Брігхем Ю., Булеєв І.П., Дж. Ван Хорн, Колас Б., Костирко Л.А., Кравченко О.О., Майєрс С., Поукок М., Самочкін В.Н., Стоянова Є.С., Терещенко О.О., Хан Д., Чупіс А.В. Відзначаючи вагомий внесок науковців у цій сфері, слід зауважити, що окремі аспекти фінансового планування діяльності підприємств потребують подальшого дослідження. У цьому зв'язку першочергове значення має розробка методичного інструментарію організації фінансового планування на підприємствах для прийняття планових рішень щодо забезпечення їх фінансової стійкості в умовах невизначеності.

Метою магістерської роботи є розробка концепції механізму організації фінансового планування на підприємстві та інструментів її реалізації для підвищення його фінансової стійкості в умовах нестабільного економічного середовища.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність організації фінансового планування на підприємстві;
- виявити особливості організації фінансового планування на підприємстві;

Закінчення Додатку Д

- запропонувати концепцію механізму організації фінансового планування на підприємстві;
- представити вибір планових показників інтегрованого фінансового планування на підприємстві;
- представити методичний підхід до діагностики та аналізу фінансової стійкості підприємства;
- запропонувати модель інтегрованого фінансового планування на підприємстві;
- розробити стратегію організації фінансового планування на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процеси формування та функціонування системи фінансового планування в управлінні фінансовою стійкістю підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та методичних положень організації фінансового планування в забезпеченні фінансової стійкості підприємств.

Методи дослідження: логічний та науковий аналіз, системний підхід, статистичний аналіз та узагальнення даних, кількісний та якісний аналіз, економіко-математичне моделювання.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці концепції механізму організації фінансового планування на підприємстві та механізму її реалізації на основі системного підходу, впровадження якої буде сприяти підвищенню фінансової стійкості підприємств в умовах нестабільного економічного середовища.

Практична значущість отриманих результатів полягає у тому, що застосування запропонованого механізму та інструментів його реалізації буде сприяти підвищенню якості управлінських рішень в процесі організації фінансового планування на підприємстві для досягнення його фінансової стійкості під впливом динамічних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох глав, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків. Зміст роботи висвітлено на 92 сторінках основного тексту і містить 9 таблиць і 7 рисунків.

Зразок написання Висновку кваліфікаційної магістерської роботи**ВИСНОВКИ**

У магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад та розробці практичних рекомендацій з організації фінансового планування в якості інструменту забезпечення фінансової стійкості підприємств. Найважливіші висновки та пропозиції зводяться до наступного.

Проведений аналіз тенденцій розвитку промислових підприємств свідчить про наявність фінансових проблем і протиріч, які є наслідком недосконалості системи фінансового планування. На цій основі обґрунтовано необхідність створення системи фінансового планування, орієнтованої на забезпечення фінансової стійкості та збалансованості інтересів груп учасників фінансових відносин на всіх рівнях управління.

Нова парадигма фінансового планування ґрунтується на положеннях інтегрованого і сценарного підходів, телеологічної та генетичної концепцій. На цій основі розвинуто теоретичні засади фінансового планування шляхом уточнення економічної категорії фінансове планування. Визначення сутності та ролі фінансового планування в забезпеченні фінансової стійкості підприємств дозволило доповнити його функції: гнучкості, інтеграції, узгодження інтересів, попередження втрат від ризиків.

Інтегроване фінансове планування ґрунтується на пріоритетності завдань з управління фінансовою стійкістю підприємств. Основою розробки концепції організації фінансового планування є застосування інтегрованого фінансового планування. Уточнення категорії «фінансова стійкість» через призму збалансованості активів і пасивів та покриття «термінового» позикового капіталу чистими активами (чистими пасивами) підприємства. Інтеграція фінансового планування і ризик-менеджменту надає можливість мінімізувати управлінські витрати та враховувати чинники ризиків в процесі прийняття планових рішень щодо забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Методичний інструментарій фінансового планування об'єднує спеціальні методи оцінки ризику і фінансової стійкості. Сформульовані вихідні положення побудови системи показників за рівнями інтегрованого фінансового планування з погляду основних груп учасників фінансових відносин. Розробку фінансового плану пропонується здійснювати за визначеними критеріями фінансової стійкості підприємств: достатність власних обігових коштів, гнучкість структури капіталу залежно від впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, цінність власного капіталу, втрати прибутку від ризику. Запропоновані індикатори є достатньо інформативними та придатними для оцінювання втрат від ризиків підприємницької діяльності.

Завершення Додатку Ж

Інформаційною базою інтегрованого фінансового планування є інформація, отримана з підсистем управління: обліку, аналізу, діагностики, контролю. Запропонований підхід до діагностики і аналізу відрізняється від існуючих можливістю оцінки двох різносистемних елементів: фінансової стійкості підприємства та ефективності планових рішень. Діагностика фінансової стійкості підприємств об'єднує чотири блоки: платоспроможності, відтворювальних процесів, фінансової стійкості, ризику. На основі аналізу відтворення капіталу виділено характеристики типології фінансової стійкості, які необхідно враховувати при прийнятті планових рішень.

Системно-цільовий підхід є підґрунтям розробки моделі інтегрованого фінансового планування підприємства. Запропонований методичний підхід до організації інтегрованого фінансового планування передбачає введення стадії складання ризикоорієнтованих планів, елементами яких є планові фінансові витрати на заходи з управління ризиками. Для оцінки цих витрат пропонується використовувати статистичні та аналітичні методи. Інформація ризикоорієнтованих фінансових планів використовується для оцінювання впливу ризикових подій на фінансову стійкість підприємства.

Процедури планування фінансових результатів здійснюються за двома сценаріями: зростання обсягу продажу та коригування за рахунок більш ефективного використання виробничого потенціалу; досягнення позитивної величини фінансових результатів від звичайної діяльності шляхом скорочення витрат. Розрахунки прогнозних показників у форматі балансу базуються на використанні сценарного підходу та методів пропорційної залежності його показників від обсягу продажу, математичного моделювання та спеціальних методів.

Проаналізовано фінансову стійкість українських підприємств за видами економічної діяльності за період 20..-20.. рр. та виявлено, що підприємства характеризуються низькою фінансовою стійкістю, що зумовлено високим рівнем запозичень в умовах обмеження можливостей щодо нарощення власного капіталу за рахунок капіталізації прибутку та залучення інвестиційних ресурсів.

Проведено аналіз фінансової стійкості ПАТ «Х» та виявлено, що на досліджуваному підприємстві протягом трьох досліджуваних років відмічається кризовий фінансовий стан у 20.. і 20.. році, нестійкий фінансовий стан у 20.. році. В ході апробації моделі інтегрованого фінансового планування на ПАТ «Х» підтверджено доцільність впровадження інтегрованого фінансового планування на підприємстві.

Запропоновано стратегію організації фінансового планування на підприємстві, яка включає завдання, етапи та напрямки її реалізації. Зазначено, що успіх фінансової стратегії підприємства гарантується за умови, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним та фінансовим можливостям підприємства, коли чітко організовано фінансове керівництво, а методи його є гнучкими та адекватними змінам фінансово-економічної ситуації.

Форма відгуку наукового керівника

ВІДГУК

наукового керівника на магістерську роботу

(прізвище, ім'я, по-батькові магістранта в родовому відмінку)

«_____»,

(повна назва теми)

подану на здобуття кваліфікації магістра фінансів і кредиту
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»

1. Обґрунтування актуальності теми
2. Мета та завдання роботи
3. Обсяг та структура роботи, характеристика її розділів
4. Оцінка повноти використання фактичних даних
5. Використання в роботі економіко-математичних методів та ПЕОМ
6. Результати роботи (наукові, практичні)
7. Відповідність роботи завданню та оцінка повноти його виконання
8. Оцінка професійного рівня підготовки магістра
9. Недоліки
10. Загальна оцінка магістерської дипломної роботи

Науковий керівник магістерської роботи

(науковий ступінь, посада)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(дата)

**Форма оформлення зовнішньої рецензії на
кваліфікаційну магістерську роботу**

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську роботу _____

(прізвище, ім'я, по-батькові магістранта в родовому відмінку)

« _____ »,

(повна назва теми)

подану на здобуття кваліфікації магістра фінансів і кредиту за спеціальністю

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

1. Актуальність і практичне значення дипломної магістерської роботи
2. Позитивні сторони у роботі
3. Недоліки або дискусійні питання у роботі
4. Оцінка якості запропонованих здобувачем заходів і пропозицій, їх практична цінність
5. Загальний висновок рецензента (рекомендувати чи не рекомендувати) кваліфікаційну магістерську роботу здобувача до захисту

(дата)

Рецензент¹:

*(Посада і місце роботи
рецензента)*

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

¹ Підпис рецензента завіряється печаткою установи

**Зразок оформлення Довідки² про автоматизовану перевірку
кваліфікаційної роботи на плагіат**

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Підрозділ: Факультет економіки та управління
Спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Кафедра: фінансів

**ДОВІДКА
про автоматизовану перевірку магістерської роботи на плагіат
відповідно до Закону України про авторське право та суміжні права**

Студент: _____
(прізвище, ім'я, по-батькові магістранта)

Тема магістерської роботи: _____
(повна назва теми)

Дата подання: _____

№	Назва файлу	Унікальність
1	МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	98.83%

Висновок

В результаті перевірки магістерської роботи виявлено співпадіння **1.17%** з іншими магістерськими роботами, які містяться у базі магістерських робіт.

Примітка: автоматизована перевірка не відповідає на питання, чи є той чи інший фрагмент тексту запозиченим. Відповідь на питання чи є позичений текст саме плагіатом, а не законною цитатою, залишається на розсуд комісії. Система знаходить джерело запозичення, але не визначає, чи є воно першоджерелом. Рекомендований гранично допустимий рівень плагіату - не більше 40%.

(дата)

Відповідальна особа: _____
(підпис)

(печатка Факультету)

² Довідка видається помічником декана з ІКТ

ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ У ДИСЕРТАЦІЇ
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право: конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія: монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади: монографія. Харків: Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 130 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент: навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 2. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації: навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання: монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 2. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ: ЦУЛ, 2017. 176 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.
Дисертації	1. Ісаєва О.В. Оцінка діяльності держави на фінансовому ринку України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Суми, 2014. 280 с. 2. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.

Продовження Додатку Н

Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.
Бібліографічні показники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
Частина видання: книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.

Закінчення Додатку Н

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 2. Сосновська О.О., Мисюра А. Ю. Аналіз позитивних та негативних тенденцій податкової реформи в Україні. Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Національний університет ДПС України, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи., м. Ірпінь, 25 березня 2016 р., С. 535-537.
Частина видання: довідкового видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України: словник термінів</i> / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коломoeць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломoeць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.